

TERVETULOA PELASTUS- ARMEIJAN MUSEOON!

pelastusarmeija.fi/museo

SISÄLLYS

1. Pelastusarmeijan Temppeli ja päämaja	1
2. Pelastusarmeijan synty	3
3. Pelastusarmeija aloittaa Suomessa	5
4. Pelastusarmeijan käyttämät symbolit	9
5. Sotilaana ja upseerina Pelastusarmeijassa	13
6. Maailman myllerryksissä mukana	19
7. Toiminnan muodot	23
8. Miten Pelastusarmeija näkyy yhteiskunnassa?	27
9. Liput	31
10. Tulevaisuutta kohti	35

1. Pelastusarmeijan Temppeli ja päämaja

SUOMEN PELASTUSARMEIJAN alkuvaikeuksien takia oli tärkeää, että Pelastusarmeijalla oli oma kiinteistö. Niinpä vuonna 1894 ostettiin Helsingin ”Rööperistä” Uudenmaankatu 40:stä tontti. Kiinteistö vihittiin käyttöön 15.9.1895, ja virallisen nimensä *Temppeli* rakennus sai vuonna 1898. Se oli yksi seudun ensimmäisistä tiilirakennuksista. Vuonna 2014 rakennuksessa tehtiin mittava peruskorjaus.

Ennen Temppelin valmistumista kokouksia pidettiin Siltasaaren sirkusmaneesissa Pitkäsillan kupeessa. Suomen Pelastusarmeijan päämaja sijaitsi ensin Kalliossa, josta se siirtyi muutaman mutkan kautta Pursimiehenkadulle ja lopuksi Uudenmaankadulle. Päämaja on nykyisinkin Temppelin yhteydessä, ja sen rakennus oli puutalo vuoteen 1968, kunnes se purettiin ja rakennettiin uudelleen.

Suomalainen kansainvälisen Pelastusarmeijan kenraali **Jarl Wahlström**, joka asui päämajassa lapsena, muistelee elämäkerrassaan, kuinka naapuritalossa asuva poika katosi eräänä päivänä. Etsintöjen jälkeen poika löydettiin Temppelistä laulamasta muiden lasten kanssa. Tuo poika oli suomalaisen iskelmän isä **Georg Malmstén**. Malmstén on myöhemmin kertonut, että juuri Temppelistä hän sai ensimmäiset vaikutteet musiikista, ja etenkin puhallinmusiikista.

Uudenmaankadun päämaja 1960-luvulla

- 1.01 SOITIN.** Alttorvi, jota on käytetty Pelastusarmeijan soittokunnissa. Messinkinen wieniläismallinen vaskisoitin, jossa sylinteriventtiili.
- 1.02 SOITIN.** Temppelissä kuultiin muutakin kuin torvimusiikkia. Laulujen säestämisessä käytettiin paljon erilaisia soittimia, kuten tämänkaltaisia viuluja, joita on käytetty Helsingin Temppelissä 1940–1950-luvuille asti ja Turussa vielä 1985.
- 1.03 KYLTTI.** Pursimiehenkadulla sijainneen päämajan sisäkäytävällä ollut ohjeistava kyltti.
- 1.04 LEIMASIN.** Päämajassa käytetty leimasin, jota voitiin käyttää juoksevaan numerointiin tai päivämäärien leimaamiseen.

- 1.05 HIHAMERKKI.** Helsingin ruotsinkielisen 1. osaston kitarakuoron punaisen puseron vasemman hihan merkki. Kitarakuoron paikkakuntamerkit teetettiin Ruotsin matkaa varten 1950–1960-lukujen vaihteessa.
- 1.06 KYLTTI.** Territorion johtajan toimiston ovesa ollut kyltti vanhasta päämajasta.
- 1.07 KYLTTI.** Päämajassa sihteerien ovesa ollut kyltti.
- 1.08 VALOKUVA.** (ylh.) Katukuva Siltasaaren Sirkusmaneesin läheltä 1900-luvun taitteesta. Maneesia käytettiin kokoushuoneena 1889–1890.

2. Pelastusarmeijan synty

PELASTUSARMEIJA PERUSTETTIIN Englannissa vuonna 1865. Kansainvälisen Pelastusarmeijan juuret juontavat aina reformaatioon asti. Luterilaisen puhdasoppisuuden rinnalle nousi pietismi ja sitä kautta metodismi. Myöhemmän moraalireformaation myötä myös Pelastusarmeija alkoi ottaa ensi askeliaan.

Englantilainen **William Booth** ja hänen vaimonsa **Catherine** olivat huolissaan maailman tilasta ja löysivät sopivan paikan hengelliselle työlleen Lontoon East Endistä. Lontoon pahamaineisessa osassa ihmiset elivät kurjissa oloissa esimerkiksi koleran, nälän ja alkoholismin takia. Boothit halusivat tarjota pelastusta kaikille, myös niille, joita ei huolitettu muihin hengellisiin tilaisuuksiin. Kaikkein köyhimmillä ei esimerkiksi ollut varaa kirkossa käymistä varten vaadittuun pyhäpukuun, joten oli toimivampaa viedä evankeliumi heidän luokseen kaduille.

William Booth teki herätystyötä huvittelupaikoissa eli saarnasi siellä, missä kansa kokoontui. Hänen sanojensa vaikutuksesta moni löysi uskon ja jätti paheet taakseen. Tämä ei kuitenkaan ollut kaikkien mieleen, sillä alkoholilailla oli vapautettu kaljan myynti, ja ihmisten raitistuminen laski myyntituloja. Tästä ja muista Boothien hengellisen työn ”erikoisuuksista” seurasi suoranaisia vainoja, jotka kohdistuivat pelastusarmeijalaisiin.

Erilaiseksi Pelastusarmeijan teki mm. se, että hartaustilaisuudet olivat hyvin eläviä ja niissä soitettiin musiikkia. Tilaisuuksia järjestettiin ulkona ja niihin marssittiin tunnuksia kantaen. Sakramenteista kaste ja ehtoollinen jätettiin pois, koska haluttiin ihmisten ottavan Jumalan armon sellaisenaan vastaan. Alkuvaiheissa tilaisuuksiin osallistuminen oli vaarallista, koska vastustavat väkijoukot saattoivat heittää pelastusarmeijalaisia kivillä tai tiilillä.

Pelastusarmeija oli monella tavalla edellä aikaansa. Catherine Booth teki tärkeää työtä myös tasa-arvon parissa. Viktorianisessa Englannissa naisten oikeudet olivat hyvin rajoitettuja ja julkisesti puhuva nainen hämmensi aikansa ihmisiä. Se oli kuitenkin Pelastusarmeijalle hyödyksi, sillä hyvin toimeentulevien ihmisten kiinnostus antoi Catherine Boothille tilaisuuden tehdä puhumisen lomassa varainkeruuta. Hän oli kiinnostunut naisten kohta-loista, mikä antoi sykäyksen naisista nostavalle ja tukevalle työlle. Catherine kirjoitti myös kirjan *Female Ministry*, joka käsitteli naisen asemaa. Työtä tehtiin ja tehdään edelleen esimerkiksi köyhien äitien ja prostituutujen parissa. Avun piirissä ovat olleet myös työttömät, asunnottomat, vangit, sairaat ja sotilaat. Pelastusarmeijassa hengellinen ja sosiaalinen työ kulkevat käsi kädessä.

Boothien kärsivällisen, uraauurtavan työn ansiosta Pelastusarmeija alkoi kukoistaa. 1900-luvun alussa heistä oli tullut aikansa julkiksia, ja maaliskuussa 1909 Suomessa vierailut William Booth sai paljon huomiota osakseen. Lehdistö kirjoitti tapahtumasta ahkerasti, ja vierailu oli niin tärkeä uutinen, että se oli Helsingin Sanomien etusivulla. Vierailullaan William Booth unohti silmälasinsa tänne, ja ne ovat nyt museossa muistuttamassa tuosta käynnistä.

2.01 KILPIMERKKI. Englanninkielinen kilpimerkki, jota käytettiin vaatemerkinä. Kilvessä lukee ”The Salvation Army” (Pelastusarmeija).

2.02 ERIKOISMERKKI. Kenraali William Boothin (1829–1912) ja hänen puolisonsa Catherinein (1829–1890) muistoksi tehty erikoismerkki. Merkissä lukee ”Our Beloved Founders William & Catherine Booth” (Rakkaat perustajamme William ja Catherine Booth).

2.03 MERKKI. Muistoesineenä käytetty pieni pyöreä muotokuvamerkki Pelastusarmeijan perustajasta, William Boothista.

2.04 JUHLAMITALI. Hollannin Pelastusarmeijan 100-vuotisjuhlamitali 1887–1987 koteloineen, jossa William ja Catherine Boothin muotokuvat. Käytetty muistoesineenä.

2.05 KORISTELAUTASET. William Boothin ja Catherine Boothin muotokuvilla varustetut juhlalautaset. Koristelautasia valmistettiin ulkomaisten kongressien yhteydessä. Nämä lautaset Hilka Paloniemi on tuonut Englannista.

2.06 PATSAS. Koriste-esineeksi tarkoitettu pieni valkea rintapatsas William Boothista. Tuotu Suomeen ulkomailta.

2.07 SOITIN. Eläviksi kokoukset eli jumalanpalvelukset tekivät erilaiset musiikkiesitykset. Tätä tamburiinia käytti Helsingin staapilaulukuoro laulun rytmityksessä.

2.08 SILMÄLASIT. Pienet metallisankaiset silmälasit ja niiden kotelo 1800-luvun lopusta. William Booth unohti esineet Suomeen kiertueensa yhteydessä vuonna 1909. Vierailunsa aikana hän puhui mm. kansallisteatterissa ja yliopistolla. Suomesta matka jatkui Pietariin. Silmälasia ei koskaan palautettu, koska tavaroiden kuljettaminen kesti tuohon aikaan kauan, ja lasit olisivat ehkä rikkoutuneet matkan aikana.

Catherine ja William Booth

2.09 MUOTOKUVA. Kuva William Boothista. Valokuva otettiin vuonna 1909 Suomen vierailun yhteydessä. Kuvassa hänen kädessään ovat samaiset silmälasit, jotka hän unohti Suomeen ja jotka nyt löytyvät museonäyttelystä. Booth on valokuvattu Uudenmaankadun puisessa päämajassa, ja kuva on ollut esillä Suomen Pelastusarmeijan toimipisteessä. Valokuvan on ottanut Atelje Nyblin AB.

2.10 LEHTI. Venäjänkielisen Vjestnik Spasenijan (Sotahuuto-lehteä vastaava julkaisu) kansi vuodelta 1913, jossa kuva Catherine Boothista.

2.11 TAULU. (ylh.) A. Fagerlundin maalaama taulu, jossa teksti ”Tänään on pelastuksen päivä”. Teos kuvaa Pelastusarmeijan kokoustunnelmia. Taulu löytyi pahasti vaurioituneena ja se konservoitiin vuonna 2011.

3. Pelastusarmeija aloittaa Suomessa

PELASTUSARMEIJA ALOITTI toimintansa Suomessa vuonna 1889, ja aluksi sitä pidettiin parhaimmillaan ”humbugina” ja huonoimmillaan vaarallisena sekä valtiolle, kirkolle että yksilölle. 1800-luvun lopussa Suomi oli osa Venäjää, ja viranomaiset suhtautuivat hyvin epäilevästi Englannista tulevaan järjestöön ja sen ulkomalaisiin upseereihin. Luterilainen kirkko halusi tehdä eroa Pelastusarmeijaan, koska piti sen toimintaa harhaoppisena. On kuitenkin hyvä muistaa, että Pelastusarmeija perustettiin aikana, jolloin uusien tapojen ”tunkeutumista” kirkkoihin verrattiin pakanallisuuteen. Siksi Pelastusarmeijan vauhdikas esiintyminen, kansankielinen saarnaaminen, musisointi, marssiminen kokouksiin ja univormujen käyttö nostattivat vastarintaa.

Pelastusarmeija kohtasi paljon vaikeuksia alkuaikoina. Sotilaita pahoinpideltiin ja vangittiin, ja järjestön toiminnan leviämistä yritettiin viralliselta taholta estää. Heikoimpia saatettiin kulkueissa kotiin tapaamisista, koska väkijoukot heittelivät kiviä sekä ihmisten päälle että heidän kotiensa ikkunoihin. Osallistumisesta Pelastusarmeijan toimintaan työntekijöitä saatettiin erottaa palveluksesta. Ristiriitaisesta vastaanotosta huolimatta Pelastusarmeijan ensimmäisessä kokouksessa on arvioitu olleen noin 300 kuulijaa. Pilkallisista lehtikirjoituksista, viranomaisen rattaisiin lyömistä kapuloista ja kirkon vastustuksesta huolimatta ”kipinä oli syttynyt”.

Kipinän sytyttivät muutamat avainasemassa olleet henkilöt. Näistä mainittakoon ensimmäisenä **Louise af Forselles**, jonka koettelemukset elämässä sytyttivät halun osallistua kodin ulkopuoliseen hengelliseen toimintaan. Hänen sisarensa oli **Ouchtomskyn ruhtinatar** ja ensimmäinen suomalaissyntyinen Pelastusarmeijan jäsen. Sisar oli liittynyt mukaan toimintaan Sveitsissä, ja

Hedvig von Haartman

af Forselles tapasi Boothin Englannissa ollessaan matkalla kotiin sisarensa luota. Aluksi hän piti Pelastusarmeijaa liian meluisana Suomelle, mutta vaikutti kuitenkin toiminnasta niin, että alkoi suunnitella Pelastusarmeijan tuloa Suomeen.

Pelastusarmeijan toiminnan esiasteena pidetään vuonna 1880 perustettua *Kurjien kappelia*. Siellä monet uudistuksista kiinnostuneet aateliset kohtasivat, ja yksi sen aktiivisista jäsenistä oli af Forselles. Kurjien kappelin perusti **Constantin Boije af Gennäs**, joka matkoillaan tutustui Pelastusarmeijan kansainväliseen

3.01 SOITIN. Koristeltu urkuharmoni. Hedvig von Haartmanin (1862–1902) matkaharmoni, jota kuljetettiin paikkakunnalta toiselle hevoskyydillä. Harmonia käytettiin kokousmatkoilla laulujen säestyksessä. Sanotaan, ettei von Haartman ollut luontaisesti musikaalinen, mutta hän harjoitteli soittamista ahkerasti. Usein hänet nähtiin säestämässä työtoveriaan, entistä laulajatarta ja musiikinopettajaa Alma Forsblomia (n. 1865–1930) tämän laulaessa yksinlauluja. Von Haartman opetteli soittamaan myös pianoa, kitaraa ja concertinaa.

3.02 RAAMATTU. Mary Ljungin ruotsinkielinen Raamattu, joka on ollut käytössä vuodesta 1918. Kirjan kannessa nimi ja vaakuna.

3.03 KOLEHTILAATIKKO. Kaksikahvainen lukollinen puinen kolehtilaatikko. Käytetty kolehdin tai ovirahan keräämiseen. Alkuaikoina toimintaa rahoitettiin myymällä lippuja etukäteen tai sisäänpääsymaksu pyydettiin ovelta. Kokouksissa kerättiin myös kolehtia. Tilaisuuksien maksullisuudesta tuli kuitenkin ongelmia viranomaisten kanssa, ja Suomen Pelastusarmeijan perustajia vaadittiin rekisteröimään järjestön toiminta.

3.04 LAULUKIRJA. Constantin Boijen tyttären Helmin laulukirja ja sen kotelo 1800-luvun viimeisiltä vuosilta. Helmy muisteli isänsä paluuta koulutuksesta seuraavasti: Eräänä lokakuun päivänä 1889 saimme tulla rautatieasemalle äidin kanssa isää vastaan. Seisoimme siellä juhlallisina ja miltei vavisten. Juna saapui. Ensimmäisenä astui junasta isä päässään outo lakki, jossa oli punainen nauha. Hän heilautti lakkiaan iloisesti ja tervehti meitä huudahtaen ”Halleluja!”. (Könönen 1964:51)

3.05 MITALI. Helmy Boije af Gennäs (1883–1945) sai Order of the Founder -mitalin vuonna 1920. Hän työskenteli Suomen Pelastusarmeijan Venäjän työssä vuosina 1913–1918. Helmy Boije toimi mm. kadettikoulun johtajana 1930-luvulla ja Ruotsissa sosiaalisen naistyon johtajana. Perustajan merkki on kansainvälisen Pelastusarmeijan kunnianosoitus muistamisen arvoisesta palveluksesta. Esikuntakapteeni muistettiin Venäjällä tekemästään työstä ja siellä osoittamastaan erinomaisesta kestävyyydestä.

3.06 VALOKUVA PAHVISESSA TELINEESSÄ. Pelastusarmeija on pitkään ollut kiinnostunut omasta historiastaan ja sen takia kerännyt, tallentanut ja esitellyt sitä. Tässä vanhasta museonäyttelystä talteen otettu osa, jossa mekaanisella kirjoituskoneella naputeltu teksti.

3.07 KYLTTI. Samariitta- ja vankilatyön kyltti, joka on ollut toimiston ovelta Pursimiehenkadun päämajassa.

3.08 VALOKUVA. Kuva ystävyksistä 1890-luvulta. Kuvassa vasemmalta oikealle: Hedvig von Haartman, Alma Forsblom ja Mathilda Wrede (1864–1928). Von Haartman ja Wrede tunsivat toisensa jo lapsuudesta, Forsblom taas oli von Haartmanin sihteeri ja avustaja.

3.09 VALOKUVA. Kuva Hedvig von Haartmanista, Alma Forsblomista ja heidän kasvattityttärestään Mary Ljungista. Kuva 1890-luvulta.

3.10 KYLTTI. Kaksikielinen ylishteerin ovikyltti vanhasta päämajasta.

3.11 SOITIN. Concertina (tai konzertina, konserttiina). Ollut käytössä 2000-luvulle asti. Tätä soitinta ovat käyttäneet mm. Helinä Wikman, William Larsson, Toivo Pohjavirta ja Mauri Palmunoksa.

3.12 VALOKUVA. Pieni soikea muotokuva Alva Forsiuksesta, joka oli yksi perustajakolmikon jäsenistä. Kuva 1890-luvulta.

3.13 KOLEHTIHAAVI. Samankaltaisia haaveja on ollut käytössä Pelastusarmeijan perustamisesta alkaen.

3.14 KIRJOJA. Mustakantinen kuvioitu Uusi testamentti vuodelta 1874 ja päiväkirja, jota Hedvig von Haartman kirjoitti maaliskuusta joulukuuhun vuonna 1891. Perheraamattu vuodelta 1892, jossa Mathilda Wreden kirjoittama omistuskirjoitus von Haartmanille. Nahkakantinen ruotsinkielinen Alma Forsblomin Raamattu, jonka kansien suojaksi on tehty koristeellinen kangaspäällys. Alva Forsiuksen käytössä ollut englanninkielinen Raamattu. Von Haartmanin kultakirjaiminen laulukirja vuodelta 1894, jonka Mary Ljung on lahjoittanut museokokoelmiin.

3.15 PÖYTÄPUHELIN. (ikkunatasolla) Ensimmäinen päämajan käytössä ollut puhelin. L. M. Ericsson & Co. Puusta, muovista ja metallista valmistettu pöytäpuhelin vuodelta 1931.

toimintaan. Hän lähti **Hedvig von Haartmanin** ja **Alva Forsiuksen** kanssa keväällä 1889 Englantiin kouluttautumaan Pelastusarmeijan upseeriksi. Koulutuksen aikana suunnitelmat kotimaan omaa järjestöä varten alkoivat hahmottua. Boije esimerkiksi eräässä kirjeessään kysyy vastaanottajalta, kumpi olisi parempi käännös *Salvation Army* -nimelle, Vapahdusarmeija vai Pelastusarmeija. Kolmikon palattua Suomeen Pelastusarmeijan toiminta alkoi.

Boije ja hänen perheensä oli aktiivisesti toiminnassa mukana ja majoitti pelastusarmeijalaisia kotiinsa järjestön alkuvaiheissa. Boijesta tuli Suomen Pelastusarmeijan johtaja, ja hän joutui käymään kädenvääntöä viranomaisien kanssa siitä, kuinka paljon suomalaisella toiminnalla oli tekemistä englantilaisen järjestön kanssa. Ristiriita kärjistyi ja Boije sai määräyksen tehtävään Ruotsissa, mutta joutui kieltäytymään siitä. Tämä johti eroon. Hän ei kuitenkaan hylännyt hengellistä kutsumustaan, vaan liittyi Vapaakirkon jäseneksi ja jatkoi työtään siellä. Boije oli sittemmin perustamassa ensimmäistä yömajaa Helsinkiin. Hänen tyttärensä **Helmy Boije** liittyi Pelastusarmeijaan, toimi jäsenenä aktiivisesti ja oli perustamassa Venäjän osastoa ennen vallankumousta.

Constantin Boijen seuraajaksi kenraali Booth valitsi Hedvig von Haartmanin. Aatelisterheeseen syntynyt von Haartman toimi ranskankielenopettajana ja koki, että elämästä puuttui jotakin. Vakavasta sairaudesta toivutuaan hän päätti osallistua enemmän uskonnolliseen toimintaan. Hänenkin polkunsu johti Kurjien kappeliin. Aluksi kuullessaan ystäviensä innostuneita selostuksia von Haartman ei ollut järin ihastunut Pelastusarmeijan arnejamaisuuteen, mutta Catherine Boothin kirjoitukset tekivät häneen vaikutuksen. Sukulaisten paheksunnasta huolimatta hän lähti kouluttautumaan upseeriksi.

Alun vaikeuksia auttoi tasoittamaan myös **Mathilda Wrede**, joka teki paljon töitä vankien kanssa. Hänellä oli hyvä suhde viranomaisiin, joihin vedoten hän sai lykättyä monen ulkomaalaisen upseerin karkotusta Suomesta. Von Haartmanin terveyden huonontuessa hänet määrättiin muuttamaan päämajasta omaan asuntoon. Uudessa asunnossa Annankatu 1:ssä hän asui Wreden ja **Alma Forsblomin** kanssa. Forsblom oli von Haartmanin oikea käsi ja yksityissihteeri. Yhdessä he päättivät ottaa kasvatettavakseen pienen **Mary Ljungin**, ja hänestäkin tuli Pelastusarmeijan upseeri.

Kolmas Lontoon upseerikouluun lähtijä oli kätityönopettaja Alva Forsius, joka muutamaa vuotta myöhemmin luopui upseeriudesta ja perusti synnytys-sairaalan sekä äitikodin Porvooseen. 1800-luvun lopussa aviottomia lapsia ja heidän äitejään ei kohdeltu hyvin. Sosiaalinen paine johti lasten piilotteluun, itsemurhiin ja kotikonsteilla tehtyihin abortteihin. Naisen asema oli Suomessakin yksi tärkeä syy siihen, miksi Pelastusarmeija sai jalansijaa. Se vetosi ylä- ja keskiluokkaiisiin naisiin, jotka miesten järkytykseksi alkoivat julkisuudessa nostaa esiin kysymyksiä prostituutiosta, sukupuolitaudeista, alaikäisten hyväksikäytöstä ja raiskauksista. Forsiuksen kunniaksi pystytettiin muistomerkki Porvooseen vuonna 2016. Hänen perustamassaan *Solhem*-äitikodissa toimii nykyisin Pelastusarmeijan päiväkot.

Pelastusarmeijan tehtävänä Suomessakin oli pelastaa ”kaiken uskonnollisen vaikutuksen ulkopuolella olevat ihmisluokat”. Johtajana von Haartmanin arkeen kuului päivittäisiä kokouksia, raamatunlukua, puheiden pitoa ja laulua sekä tietenkin käyntejä hädänalaisissa kodeissa. Alkuaikoina pelastussotilaat saattoivat palkkapäivinä odottaa järjestön suojattia työpaikan ovella saattaakseen hänet kotiin. Oli tärkeää estää tilaisuus lähteä juopottelemaan kapakkaan, kun vaimo ja lapset odottivat kotona. Jumalan löytäneet monesti raitistuiivat, ja he ryhtyivät toimimaan Pelastusarmeijassa. Pelastusarmeija alkoi aktiivisten jäsenten ja järjestön ystävien avulla levitä.

Kokouksiin kerääntyneet väkijoukot näyttäytyivät viranomaisille järjestyshäiriön aiheuttajina. Niitä upseereille määrättyjä sakkoja, joilla viranomaiset yrittivät estää Pelastusarmeijan toimintaa, von Haartman kehotti olemaan maksamatta. Rangaistus suoritettiin siten vankilassa, mikä herätti huomiota ja osaltaan auttoi asenteiden muuttumisessa. Von Haartman alkoi kouluttaa Suomessa upseereja, ja hän eli kuten opettikin, mikä tarkoitti matkustaessa mukavuuden kustannuksella säästämistä. 27-vuotiaana Suomen Pelastusarmeijan johtajaksi noussut Hedvig von Haartman kuoli vain 39-vuotiaana. Viimeiset vuodet hän toimi työtehtävissä Sveitsissä.

3.16 TAULU. (ylh.) Herman Fransin öljyväri. Hän maalasi maisemataulun Mathilda Wredelle vankilassa.

3.17 MUOTOKUVA. Kuvassa Constantin Boije af Gennäs (1854-1932).

3.18 ASIAKIRJA. Kansainvälisen Pelastusarmeijan perustajien pojan, Bramwell Boothin, allekirjoittama todistus Helmy Boijelle myönnetystä mitalista.

3.19 MUOTOKUVA. Soikea kehystetty muotokuva. 9.12.1946 päivätyssä kuvassa Alma Forsblom. Hän oli alun perin laulunopettaja, jolle tarjottiin roolia Carmen-oopperasta. Forsblom kuitenkin luopui osasta uhratakseen elämänsä Pelastusarmeijalle. Muotokuva on tiettävästi ollut sijoitettuna Mary Ljungin ja Lydia Rainion kotona.

3.20 TODISTUS. William Boothin Hedvig von Haartmanille myöntämä ja allekirjoittama englanninkielinen pelastusupseerin sotakoulun todistus vuodelta 1891. Asiakirja on konservoitu ja kehystetty vuonna 2012.

3.21 TAULU. Hedvig von Haartmanin uudenvuodentoivotus vuodelta 1898. Taulussa teksti ”Allting är möjligt för den som tror” (Kaikki on mahdollista sille, joka uskoo), joka on Markuksen evankeliumista 9:23. Tunnuslause painatettiin ja kehystettiin seinätauluksi.

3.22 MUOTOKUVA. Soikea kehystetty Hedvig von Haartmanin muotokuva. Alkuperäisvalokuva 1890-luvun alusta. Muotokuva on tiettävästi ollut sijoitettuna Mary Ljungin ja Lydia Rainion kotona.

3.23 KITARA. (ikkunatasolla) Kuusikielinen kitara, jollaisia on ollut Pelastusarmeijan käytössä useita. Eila Lamova kertoo: Olen saanut tämän kitaran slummissar, lastenhoitaja Anni Nilssonilta 1950-luvun alkupuolella. Anni Nilsson oli saanut kitaran sodan aikana slummissar Edla Korhoselta, koska hänen kitaransa oli jäänyt Viipuriin hänen joutuessaan evakkoon. Kitara oli tullut majuri Edla Korhosen omistukseen vuosisadan alkupuolella hänen valmistuttuaan slummissareksi. Kitaran ensimmäinen omistaja on perimätiedon mukaan ollut Suomen Pelastusarmeijaa alkuaikoina johtanut Hedvig von Haartman.

3.24 PÖYTÄ. Hedvig von Haartmanin kirjoituspöytä. Ollut käytössä 1800–1900-lukujen taitteessa. Kirjoituspöydän laatikossa von Haartmanin kirjoja.

4. Pelastusarmeijan käyttämät symbolit

"KUN YRITÄN kuvitella, millainen Helsinki oli reilut sata vuotta sitten, erehdyn usein ajattelemaan, että kaupunki oli harmaa, kokonaan vailla värejä. Harha johtuu siitä, että kaikki tuolta ajalta säilyneet valokuvat ovat mustavalkoisia, eivätkä ne kerro totuutta kaupungin värikkästä elämästä. – – Väriäisiä arjen harmaudessa olivat myös Pelastusarmeijan slummisarten taivaansiniset puvut, hohtavan valkeat esiliinat ja hattujen punaiset nauhat. Slummisariksi kutsuttiin Pelastusarmeijan upseereita, jotka elivät ja työskentelivät niin sanotuilla slummi-aseilla kaupunkien köyhissä lähiöissä ja auttoivat niiden asukkaita selviytymään raskaasta arjesta." (Saga Lippo, Sotahuuto 2/2019)

Pelastusarmeijan sotilaat ja upseerit on aina voinut tunnistaa heidän kantamistaan symboleista. Alkuaikoina ulkopuoliset näkivät Pelastusarmeijassa käytetyt tunnukset jopa "pedon merkeinä", mutta nykyään kilpi on tunnettu symboli ympäri maailman. Kilpi ja siitä tehdyt merkit ovat olleet käytössä 1880-luvulta alkaen. Kilpi kuvastaa pelastussotaa, sotaa hengellisellä maaperällä. Se on myös Jumalan kilpi, joka suojelee ja pelastaa. Merkeissä ja lipuissa usein esiintyvät värit ovat sininen, keltainen ja punainen. Sininen kuvastaa Jumalaa ja puhtautta, keltainen Pyhän Hengen valoa ja tulta ja punainen Jeesuksen sovintoverta. Veri ja tuli ovat tärkeitä käsitteitä, ja uusiin maihin tai uusille paikkakunnille osastoja perustettaessa sanotaankin, että sinne "avataan tuli".

Suomessa toiminnan alkaessa tunnusmerkkien käyttöä yritettiin kieltää. Esimerkiksi Porin toiminnan alkaessa pelastusarmeijalaisilla oli mukanaan useita

nauhoja ja merkkejä, joilla voitiin aina korvata virkavallan takavarikoimat symbolit. Helsingissä eräs maalari tarjosi pelastusarmeijalaisille ehtymättömän varaston paperisia tunnusmerkkejä, joita kiinnitettiin menetettyjen tilalle. Symboleilla on suuri merkitys Pelastusarmeijalle, koska ne ovat yksi Pelastusarmeijan erikoispiirteistä. Upseerit kokivat, että ne menettäessään tulisi järjestystä ja sen jäsenistä jotain muuta kuin on, ja siksi he viranomaisia uhmaten kantoivat värikkäitä lippuja, nauhoja ja rinta-merkkejä.

Univormuja käyttävät Pelastusarmeijan varsinaiset jäsenet, ja sille yksi ehdoton edellytys on usko. Sotilaat saavat pitää univormua, ja aiemmin sitä käytettiin niin arkena kuin juhlissa. Nykyään sitä käytetään, kun sotilas osallistuu Pelastusarmeijan toimintaan. Sotilaiden univormuilla on yhdistävä, mutta myös tasa-arvoistava merkitys: kun kaikilla on samanlainen asu, ei vaatteista voi päätellä, mihin yhteiskuntaluokkaan sen kantaja kuuluu.

Rinta- ja muita merkkejä käyttivät muutkin kuin pelastussotilaat ja partiolaiset. Vaikka nykyään merkit ja mitalit saattavat tuntua hassuilta, vielä parikymmentä vuotta sitten merkkien käyttö oli yleistä. Merkeillä kerrotaan muille, missä järjestössä ja toiminnassa on mukana tai minkälaisia ansioita ja kunnia-arvoja on saavuttanut. Pinssejä myös myytiin Pelastusarmeijan toiminnan rahoittamiseksi.

Upseerien arvot määräytyvät palvelusvuosien mukaan. Upseerikoulusta valmistutaan luutnantiksi. Muutaman vuoden kuluttua on mahdollisuus yletä kapteeniksi ja sitten majuriksi. Sitä ylemmät arvot annetaan

4.01 TAULU. (ylh.) L. Gebaherin maalaus vuodelta 1934. Maalauksessa Evangeline Boothin allekirjoitus. Evangeline oli Catherine ja William Boothin toiseksi nuorin tytär ja Pelastusarmeijan ensimmäinen naiskenraali. Maalaukseen on kirjoitettu Pelastusarmeijan kyseisen vuoden tunnuslause "Christ to the world and the world to Christ" (Kristus maailmalle ja maailma Kristukselle). Maalaus on ollut kadettikoulun seinällä.

4.02 RYIJY. (ylh.) Pieni sini-puna-keltainen vaakunaryijy, jossa Pelastusarmeijan tunnettu kilpikuvio.

4.03 NUOTTIKIRJA. Punakantinen soittokunnan nuottikirja, jossa teksti "Band Music No. 1. The Salvation Army". Ollut käytössä erilaisissa tilaisuuksissa 1900-luvun alussa. Pahvisessa kannessa yksi kansainvälisen Pelastusarmeijan symboleista.

4.04 HATTUNAUHA. Punaisia hattunauhoja käytettiin naisten kesähatuissa, huopahatuissa, boneteissa, turkishatuissa sekä miesten virkalakeissa. Osa pelastussotilaan virkapukua. Hattunauhan korvasi merkki 1970-luvulla.

4.05 MUISTILEHTIÖ. Metallikantinen muistilehtiö, jonka kannessa vaakuna mustalla pohjalla. Suomea varten valmistettu Pelastusarmeijan muistivihko, joka on ollut käytössä vuonna 1910 ruotsinkielisellä pelastusarmeijalaisella.

4.06 MUOTOKUVA KEHYKSISSÄ. Kuvassa Helmy Boije virka-asussaan. Valokuva otettu 1930-luvulla.

4.07 MUOTOKUVA KEHYKSISSÄ. Englantilainen Henry Bower (1878–1939) toimi Suomen Pelastusarmeijan johtajana vuodesta 1936, mutta kuoli työkomennuksensa aikana. Surusaattue lähti liikkeelle torvisoiton saattelena. Saattue oli pitkä ja sen edellä kannettiin Suomen, Englannin ja Pelastusarmeijan omia värikkäitä lippuja. Bower on haudattu Hietaniemen hautausmaalle.

4.08 HIHANAUHA. Mustavalkoinen kankaasta tehty joulupatavahdin hihanauha, joita siviilipukuiset patavahdit käyttivät. Käsivarsinauhojen käytöstä luovuttiin 2000-luvulla, jolloin siirryttiin käyttämään liivejä.

4.09 RINTAMERKKI. Naisten käyttämä kilpimerkki, jossa teksti "veri ja tuli".

Porin osaston lapsi- ja nuorisotyöntekijöitä vuonna 1922.

tiettyjen tehtävien mukaan. Upseeriarvot ovat luutnantti, kapteeni, majuri, everstiluutnantti, eversti, komentaja ja kenraali. Aiemmin upseeriarvoja oli enemmänkin, mm. brigadööri, joka sijoittui majurin ja everstiluutnantin väliin. Univormuun liitettyjä merkkejä käytetään osoittamaan, kuka on ja kuinka kauan on ollut palveluksessa. Sotilaat käyttävät virkapuvussa erilaisia merkkejä, jotka kertovat heidän vastuutehtävästään osastossa. Esimerkiksi kitarakuoron johtajilla oli oma merkinsä. Kortteerimestarin merkki taas kertoi siitä, että kyseinen henkilö vastasi kiinteistön kunnosta.

Upseerien odotettiin hankkivan itse virkapukunsa, ja siksi ne yleensä kulutettiin aivan loppuun etenkin alkuaikoina, jolloin palkan saaminen oli epävarmaa. Univormut ovat muuttuneet aikojen saatossa, ja naisten lipallisista myssyistä eli boneteista luovuttiin kokonaan 2000-luvun taitteessa. Vaikka univormu ei enää ole niin tuttu näky katukuvassa, Pelastusarmeijan upseerin tunnistaa edelleen virallisissa tilaisuuksissa pidettävästä asusta.

Alkuvuosina Englannissa Pelastusarmeijaa vastustamaan nousi ”Skeleton Army” eli luurankoarmeija. Heidän vastineensa Pelastusarmeijan iskulauseelle oli ”pihviä, kaljaa ja tupakkaa”. He heittelivät pelastusarmeijalaisia kivillä, kuolleilla rotilla ja muulla ikävällä. Pienenkin kiven tarpeeksi kova isku päähän voi olla hengenvaarallinen,

ja pahimmissa mellakoissa ihmisiä haavoittui ja kuoli. Pelastusarmeijan naiset suojautuivat näiltä hyökkäyksiltä vahvistamalla bonetin lieriä esimerkiksi tervalla.

Väkivaltaan ei vastattu väkivallalla, mutta siltä suojauduttiin tällä aikansa kypärällä. Upseerikoulutuksen aikana von Haartmankin osallistui kokoukseen, jonne hyökättiin, ja bonetti suojasi hänen päätään kiveltä. Suomeen palanneen Boijen asua kuvailtiin puoliksi sotilaalliseksi, puoliksi papin asuksi. Von Haartmanin päähinettä sen sijaan kommentoitiin ”kaikkein rumimmaksi variksenpelättimeksi, mikä on koskaan hatun nimellä kulkenut”.

4.10 HIHAMERKKI. Mustasta huovasta tehty nuoriso-legioonan kirjurin virkapuvun hihamerkki.

4.11 TEHTÄVÄMERKKI. Helvi Röngän käyttämä samariittakersantin tehtävämerkki. Samariittakersantti oli vastuussa Samariitta-keräyspurkkien (vankilatyön keräys) tyhjentämisestä neljä kertaa vuodessa. Helvi Rönkä toimi Kajaanin osastossa.

4.12 PITKÄNPALVELUNMERKKI. Valmistettu teollisesti kudotusta kangasnauhasta, teksti maalattu käsin. Majuri Uuno Uramaalle myönnetty pitkänpalvelunmerkki 25 vuoden palvelusta. Uramaa oli viimeinen pelastusarmeijalainen, joka lähti Viipurista, kun alueita oltiin luovuttamassa Neuvostoliitolle. Vuonna 1947 kansallisnuorisosihteerinä toiminut Uramaa sai pyhityskokouksen alkulaulun aikana sydänkohtauksen ja kuoli vartiopaikalleen.

4.13 PITKÄNPALVELUNMERKKI. Majuri Jenny Ala-Pöllösen pitkänpalvelunmerkki vuosina 1932–1957 suoritetusta palvelusta.

4.14 PITKÄNPALVELUNMERKKI. Vuoden 1940 jälkeen annettu 25-vuotisen palvelun merkki. Käytetty virkapuvun rintamerkinä.

4.15 PITKÄNPALVELUNMERKKI. Merkki 35 vuoden palvelusta. Näitä pitkän palvelun merkkejä on käytetty vuodesta 1940 alkaen. Nykyisin merkki on metallia.

4.16 SARI. Pelastusarmeijalaisten Intiassa käyttämät sarit olivat valkoisia, ja niissä oli punaiset kanttaukset.

4.17 VALOKUVA. Kultamustissa kehyksissä oleva muotokuva kersantti Hilda Pirhosesta, joka oli merkittävä vaikuttaja Suomen Pelastusarmeijan Helsingin II osastossa. Kuvan on arvioitu olevan 1920-luvulta. Pirhosella on yllään ajalle tyypillinen pelastussotilaan asu ja bonetti.

4.18 PARTIOTYTÖN PUKU. Pelastusarmeijan kansainvälinen partiotytön käyttämä asu. Käytettiin partiokokouksissa ja muissa tilaisuuksissa. Pukuun kuuluu huopahattu, jossa hattumerkki, huivi, pillinyöri, vyö sekä ensiapulaukku.

4.19 MUOTOKUVA. Kuvassa kansainvälisen Pelastusarmeijan perustaja William Booth asussa, jossa näkyy monia järjestön symboleja.

5. Sotilaana ja upseerina Pelastusarmeijassa

UNIVORMUUN PUKEUTUVAT siis sotilaat ja upseerit. Haartmanin jälkeen Suomen Pelastusarmeijan johtajana oli pitkään ulkomaalaisia upseereja. Oli tapana, että joko johtaja tai ylisihteeri oli paikallinen, jotta yhteys johdettavaan maahan säilyi vahvana. Pelastusarmeija levisi vähitellen ympäri Suomea. Uudet osastot perustettiin ilman alkupääomaa, ja ensimmäiset yöt vietettiin usein vuokratun tilan lattialla pään alla halko tai rullattu Sotahuutolehti. *"Ei kannata hangoitella pelastusarmeijalaisia vastaan – elleivät he pääse ovistamme, tulevat he ikkunoista tai vaikkapa savupiipuistamme"*, totesi eräs poliisi-konstaapeli Salon kauppalassa. (Saga Lippo, Sotahuuto 11/2017)

Yksi upouuden Porvoon osaston ensimmäisistä aktiiveista oli **Karl Johan Wahlström**, joka oli raitistunut koettuaan hengellisen kääntymyksen Pelastusarmeijassa. Pian Karl Johanin poika **Rafael** liittyi myös mukaan toimintaan. Rafael toimi mm. Sotahuudon toimituksen jäsenenä ja torvisoittokunnan johtajana. Rafael ja hänen **Aina**-vaimonsa kouluttautuivat upseeriksi, vaikka olivat yli kolmekymppisiä, ja heillä oli jo kolme lasta. Kun myöhemmin perustettiin upseerikoulun johtajan virka, tehtävään valittiin Rafael.

Aina ja Rafael Wahlström muuttivat monia kertoja määräysten mukaan. Jatkuva matkustelu on upseeriperheille rankkaa. Heinäkuussa 1918 heille syntyi poika, jonka he nimesivät Jarliksi. Aikuisesti tultuaan Jarl ryhtyi itsekin Pelastusarmeijan upseeriksi ja kävi kadettikoulun Lontoossa. Kuten vanhempiensakin, **Jarl Wahlströmin** elämään kuului jatkuva matkustelu ja siihen liittyvät

ikimuistoiset kohtaamiset erilaisten ihmisten kanssa.

Toisessa maailmansodassa Jarl ansioitui sotilaspas-torina. Sodan päätyttyä hän toimi mm. Suomen Pohjoisen piirin päällikkönä, upseerikoulun johtajana ja musiikkisih-teerinä. Ylisihteerinä Suomessa hän aloitti vuonna 1968, ja kolme vuotta myöhemmin hänet määrättiin Kanadan ylisihteeriksi. Tässä vaiheessa matkustaminen oli helpom-paa, sillä **Mairen** ja Jarlin lapset olivat jo aikuisia. Suomen Pelastusarmeijan johtajaksi Jarl tuli vuonna 1976, ja koko Pelastusarmeijan johtajaksi eli kenraaliksi hänet valittiin vuonna 1981. Matkustelu ei loppunut tähän, vaan jatkui aina eläköitymiseen asti, ja senkin jälkeen Wahlströmit toisinaan kuulivat matkalaulun kutsun.

Pelastusarmeijan kenraalin toimikausi vaihtelee kol-mesta kuuteen vuoteen. Kun on aika valita uusi kenraali, kutsutaan *Korkea neuvosto* koolle. Sopivia henkilöitä ehdotetaan suljetuilla lipukkeilla ja ehdokkaista kerätään sen jälkeen lista. Ehdokkuudesta saa kieltäytyä ilman selityksiä ja myös puolison tulee antaa hyväksyntänsä. Kun lista on valmis, ehdokkaat pitävät puheita ja vas-taavat kysymyksiin. Tämän jälkeen järjestetään vaalit, tarvittaessa monivaiheiset, ja sopivan henkilön löydyttyä allekirjoitetaan viralliset asiakirjat. Tähän viralliseen tapahtumaan kuuluu myös rukousta ja laulua, koska ne ovat pelastusarmeijalaisten mukana sekä arjessa että juhlassa.

Kenraalina Jarl Wahlströmiä muistetaan nimillä "välittävä kenraali" ja "hoitava kenraali", joka omisti elämänsä hyvälle. Hän oli ensimmäinen ja tähän asti ainoa suomalaissyntyinen Pelastusarmeijan johtaja. Jarl

5.01 OHJEKIRJA. Sinikantinen vuonna 1923 tarkistettu versio upseerien ohjekirjasta. Suomen Pelastusar-meijan Kajaanin osaston käytössä vuosina 1923–1949 ollut pysyväismääräysten ohjekirja.

5.02 SOTILASPASSI. Hilda Pirhosen käyttämä sotilas-passi vuosilta 1902–1965.

5.03 LEIMASIN. Puinen nimikirjoitusleimasin, jota Jarl Wahlström (1918–1999) käytti kansainvälisessä päämajassa ollessaan kenraali.

5.04 MITALI. Kansainvälisen Rotary-järjestön lahjoittama Paul Harris -rintamerkki ja muistomitali. Tämä mitali on erittäin arvostettu kunnianosoitus. Jarl Wahlström hyväksyttiin Rotary-klubin jäseneksi vuonna 1968. Helsingin klubin lisäksi hän toimi Toronton ja Lontoon klubeilla. Monet upseerit olivat mukana myös muussa toiminnassa Pelastusarmeijan ulkopuolella.

5.05 KÄSINUKKE. Upseerien tehtävät olivat hyvin vaihtelevia. Tämä on Rafael Wahlströmin toisen pojan, Per-Erik Wahlströmin (1912–1995) käyttämä nukke, joka toimi lasten kokouksissa havaintovälineenä hänen ollessaan Helsingin piirin nuorisosihteerinä 1950-luvulla. Per-Erik Wahlström toimi myös Pelas-tusarmeijan kansainvälisessä päämajassa Euroopan maiden sihteerinä ja mm. Etelä-Amerikan läntisessä territoriossa johtajana.

5.06 ASIAKIRJA. Upseerin liittolupaus 26.5.1916. Mary Ljungin liittolupaus, joka on allekirjoitettu liittopäi-vänä ennen Pelastusarmeijan upseeriksi vihkimistä. Kansainvälisen Pelastusarmeijan toisen kenraalin ja kansainvälisen Pelastusarmeijan perustajien pojan, Bramwell Boothin, allekirjoituksella vahvistettu asiakirja.

5.07 SOITIN. Hopeoitu B-kornetti pumppuventtiilillä koteloineen. Käytetty soittokunnassa. Jarl Wahlström oli innokas musisoija ja soitti mm. kornettia.

5.08 MUOTOKUVA. (ylh.) Koristeellisessa puukehyk-sessä oleva muotokuva kuperan lasin takana. Kuvassa Karl Johan ja Sofia Wahlström, jotka toimivat Suomen Pelastusarmeijan Porvoon osastossa. Kuva on noin vuodelta 1898.

5.09 PERHEPOTRETTI. Kultamustakehyksinen kuva Wahlströmin perheestä 1900-luvun taitteessa. Van-hemmat Sofia ja Karl Johan ja lapset Amalia (Malia), Gerda, Rafael, Sofia, Karl Johan, Gunhild ja Gunnar. Lapsista neljästä tuli Pelastusarmeijan upseereja. Kuva ollut yksityiskäytössä.

5.10 MUOTOKUVA. Kultamustissa kehyksissä oleva kuva kenraali Edward J. Higginsistä. Hän toimi kansainväli-sen Pelastusarmeijan johtajana eli kenraalina vuosina 1929–1934. Higgins oli William Boothin mukana Suo-men vierailulla. Vastaavanlaisia muotokuvia on ollut useita Suomen Pelastusarmeijan eri toimipisteissä ja yksityiskodeissa.

5.11 KADETTIRENKAAN VIIRIT. Ensimmäiset kadet-tikoulun ryhmäviirit tehtiin lukuvuonna 1957–58. Kadettikoulu kesti syyskuusta toukokuuhun eli 9 kuukautta. Silloin kun kadettikouluryhmässä oli ruot-sinkielisiä, kurssi oli kaksikielinen ja viirin tekstit tehtiin ruotsiksi ja suomeksi. Ennen viirien tuloa vuonna 1957 kadettikurssien nimet oli kirjoitettu tauluun. Nimien antaminen kurssiryhmille alkoi vuonna 1935. Nykyisin upseerikoulussa opiskellaan joustavasti työn ohella. Opintoihin kuuluu lähiopetusviikkoja ja etäopintoja.

Nuorisokitarakuoro. Kuvassa näkyy museossa näytteillä oleva rumpu.

Wahlström jäi eläkkeelle vuonna 1986, ja kolmetoista vuotta myöhemmin hänet *ylennettiin kirkkauteen*, kuten pelastusarmeijalaiset sanovat. Uransa aikana hänet palkittiin monilla arvomerkeillä ja -nimillä, kuten Suomen Valkoisen Ruusun komentajamerkillä.

Vaikka Jarl Wahlström eteni aina kenraaliksi asti, on hänen elämänsä hyvä esimerkki siitä, millaista upseerina olo oli. Työmääräysten myötä kotipaikkakunta vaihtui muutaman vuoden välein. Jotkut upseereista tekevät kansainvälisen uran, jolloin työ vie ympäri maailmaa. Toiminta Pelastusarmeijassa jatkui usein sukupolvesta toiseen, ja matkustaminen sekä niihin liittyvät työtehtävät olivat monesti rikkaus. Ulkomaan määräyksistä ja lähetystehtävistä palatessa mukana tuotiin matkamuistoja, ja matkalaukku sekä siihen kiinnitetyt tarrat kertoivat tarinaa upseerien liikkuvasta elämästä.

Matkustukseen liittyy myös kongresseihin osallistuminen. Ensimmäinen kongressi järjestettiin Suomessa vuonna 1891, jolloin täällä oli jo viisi osastoa. Kongressit olivat suuria kokoontumisia ja niihin kuuluivat kulkueet, joista ensimmäistä kuvaillaan seuraavasti: ”marssittiin

huoneiston ympäri entisen juomarin taidokkaasti pärisyt-tämän bassorummun perässä” (Könönen 1964, s. 118).

Upseerit usein soittavat tai laulavat. Musisoinnin lisäksi lauluja sävellettiin, sovitettiin ja sanoitettiin uudeleen. Kansainvälisen Pelastusarmeijan ensimmäinen oma laulu sanoitettiin jo vuonna 1878, eli kauan ennen kuin toiminta edes alkoi Suomessa. Monista suosituista kappaleista otettiin sävel, mutta sanoitusta muutettiin. Näin esimerkiksi vaikeista vieraskielisistä virsistä saatiin kansankielisiä hengellisiä lauluja. Musiikki oli keino tavoittaa erilaisia ihmisiä Pelastusarmeijan viestillä.

Pelastusarmeijalle tehtiin omia laulukirjoja, joita uudistettiin tarvittaessa. Musiikkia soitettiin kaikkialla, minne pelastusarmeijalaiset kulkivatkaan. Uusien kappaleiden omaksumisen helpottamiseksi laulukirjaan lisättiin sointumerkit, koska laulua opettelevat eivät välttämättä päässeet kuulemaan kappaletta. Vuosittain järjestettiin leirejä, soittojuhlia ja muita musiikkiin liittyviä tapahtumia.

”Jos kysyttäisi kadun mieheltä, mikä ensin tulee hänen mieleensä kun hän kuulee mainittavan Pelastusarmeijan,

5.12 VARJOKUVAKONE. (ikkunatasolla) Kone, jolla heijastettiin kuvia. Varjokuvakoneita kutsuttiin laterna magicoiksi eli taikalyhdyiksi, mutta tätä laitetta kutsuttiin hellittelevästi nimellä ”Kikka-kone”. Brigadööri William Grönlöf alkoi käyttää kokousmatkoillaan tätä kikkoja vaativaa laitetta, ja kuvien esittäminen sai myönteisen vastaanoton. Sen ajan huomattavin kuvasarja oli William Boothin uni, jonka levyjä lainattiin myös Kansanvalistusseuralle. Paikkakunnilla, joilla ei ollut sähköä, otettiin virta vanhasta Fordista. Auto piti käynnistää, jotta akusta saatiin jotain irti, ja niinpä moottorin hyrinä antoi oman taustamusiikkinsa esityksille. Varjokuvakoneita käytettiin noin 1950-luvulle.

5.13 SOITIN. Hihnallinen gongirumpu, jossa kalebassikeskusta. Rumpukalvot on kiinnitetty nahkanaruilla. Musiikki oli tärkeää niin kotona kuin matkoilla ja lähetystyön paikallisessa toiminnassa.

5.14 NUOTTIVIHKO. Englannissa julkaistu nuottivihko concertinalle vuodelta 1924. Kansainvälisen Pelastusarmeijan oma julkaisu.

5.15 KORISTE-ESINE. Pieni pyöreä taulu, joka on koristeltu perhosensiivillä. Esine on annettu kenraali Jarl Wahlströmille Brasiliassa.

5.16 MUISTOESINE. Kaupungin avain. Macombin (Illinois, Yhdysvallat) kaupunginjohtajan 19.7.1985 antama muistoesine Jarl Wahlströmille. Kenraalit saivat usein vierailuilla muistoksi esineen, joka saattoi olla paikallinen koriste-esine tai varta vasten teetetty muistoesine.

5.17 MUISTOESINE. Messinkinen halko ja kirves. Gilwell-toimikunnan antama lahja Jarl Wahlströmille 19.9.1960. Wahlström toimi aikoinaan Gilwell-toimikunnan puheenjohtajana. Gilwell-toimikunta liittyi partiotoimintaan, mutta halonhakkuu on etenkin Suomen Pelastusarmeijalle ollut tärkeä elementti, sillä halkotarhat tarjosivat monelle miehelle toimeentuloa viime vuosisadan alussa.

5.18 MUISTOESINE. Muistolahja vuodelta 1984 kenraali Jarl Wahlströmille, kun hän osallistui senaatin avajaisiin. USA:n senaatin istuntokauden avajaisiin on ollut tapana kutsua joku rukoilemaan tulevan työkauden puolesta. Kaksi kertaa on kutsuttu Pelastusarmeijan kenraali, joista toinen oli Jarl Wahlström. Muistoksi siitä hän sai nämä neljä lasinalusta kotolossaan ja muistotauluksi kehystetyn todistuksen.

5.19 ASIAKIRJA. Ronald Reaganin Valkoisessa talossa toukokuussa 1986 allekirjoittama kirje Jarl Wahlströmille tämän jättäessä tehtävänsä Pelastusarmeijan kenraalina.

5.20 VIRKAMERKKI. Japanilaiset pelastusotilaan virkapuvun laatat.

5.21 MERKKI. Kongressimerkki, jossa lukee ”International Congress 1914 Hallelujah”. Merkki on Lontoosta vuodelta 1914, jolloin sitä käytettiin kansainvälisen kongressin tunnusmerkkinä.

5.22 VALOKUVA. Pieni valokuva koristeellisessa pienoisvalokuvakehyksessä. Kuvassa Helmy Boije kongressijohtajien keskellä.

5.23 RAAMATTU. Hollanninkielinen Raamattu vuodelta 1934. Hildur Rosenlund käytti Raamattua Indonesiassa, joka tunnettiin silloin nimellä Hollannin Itä-Intia ja jossa hän toimi ensimmäisenä suomalaisena lähettinä. Hän lähti vuonna 1922 miehensä kanssa lähetystyöhön Indonesiaan, josta perhe palasi takaisin vuonna 1939.

5.24 LEHDYKÄINEN. Lolita Katoewoea – Luukkaan evankeliumi koelawin kielellä. Heikki Juutilainen valmistui upseerikoulusta vuonna 1925 ja matkusti lähetystyöhön Indonesiaan vuonna 1933. Kapteenit Juutilainen ja Hilja Oikkonen vihittiin avioliittoon Jaavan saarella 1935. Yhdessä he toimivat mm. kerjäläisten ja leprasairaiden siirtoloissa sekä piiripäämajassa Jaavalla ja Celebesissä (Sulawesi) Indonesiassa. Juutilainen käänsi tämän evankeliumikirjan ollessaan lähetystyössä Celebesissä. Kirjan välissä on kaksi irtolehteä, joista toisessa kaksi lukua Apostolien teoista. Työnsä ohella Juutilainen käänsi Raamattua mm. moman kielelle.

5.25 TAULU. (ylh.) Öljyväritö kultakehyksissä. Kuvassa Väinölän vanhainkoti. Työn tehnyt Kerttu Galle vuonna 1952.

5.26 ASIAKIRJA. Korkean neuvoston allekirjoittama sertifikaatti, jolla Jarl Wahlström on nimitetty kansainvälisen Pelastusarmeijan kenraaliksi 23.10.1981 Lontoossa, Englannissa. Kenraali Wahlströmin muotokuva on hissiaulassa.

5.27 VALOKUVA. Muistotaulu siitä, kun Jarl Wahlström valittiin kenraaliksi.

hän ehkä vastaisi: Joulupata. Joulupadasta on tullut lähimmäisenrakkauden ja hyvätahdon symboli. Sen sanomaa tarvitaan myös nykyisessä yhteiskunnassamme. Joku toinen mainitsisi virkapukuisen Sotahuutoja myyvän pelastussotilaan tai ulkoilmakouksen lippuineen ja rumpuineen. Joku ehkä kertoisi kuunnelleensa Armeijan torvisoittokuntaa tai kitarakuoroa.” Näillä sanoilla Jarl Wahlström kirjassaan Matkalaulu (s. 112) johdattelee lukijan musiikin tärkeyteen.

Musiikki on aina ollut tärkeä osa Pelastusarmeijaa, ja esimerkiksi junasta löysi sielunsisaria ja -veljiä siitä osastosta, jossa musiikki raikasi. Rummut, kitarat, torvet ja muut soittimet kulkivat soittajien mukana kirkkoon, kaduille, lähetystyöhön, vankileireille ja kotiseutuvierailuille. Rumpu on erityisen tärkeä symboli, koska se on kutsunut ihmisiä jumalanpalvelukseen kirkonkellojen sijaan. Rumpu voitiin myös kääntää ympäri, jolloin sitä voitiin käyttää rukousalttarina. Edelleen sanotaan, että Sanan iso rumpu lyö tahtia työlle.

5.28 SOITIN. (ikkunatasolla) Kolmikielinen balalaikka. Juho Mansikan seitsemänhenkisen orkesterin soitin Viipurista. Balalaikkoja käytettiin Pelastusarmeijassa sekä Viipurin työssä että Virossa toiseen maailmansotaan asti. Suomessa balalaikkoja soitettiin vähemmän. Mansikka hankki balalaikat erityisesti balalaikkaorkesteria varten. Orkesteriin kuuluivat mm. Matti Keinonen sekä Per-Erik ja Jarl Wahlström. Balalaikkoja Mansikka kuljetti vanerilaatikossa siirtyessään osastosta toiseen.

5.29 PÖYTÄ. Kadettikoulussa käytössä ollut pöytä, jonka lasilevyn alla erilaisia määräyksiä, valtakirjoja ja todistuksia.

5.30 NUOTILAUKKU. Mustassa laukussa Helsingin V:n osaston soittokunnan jäsen saattoi kantaa nuottejaan marssien aikana.

5.31 NUOTTIVIIKOJA. Musta ja ruskea nahkakantinen nuottikirja 1900-luvun alusta. Temppelin soittokunnan 50-vuotisjuhlajulkaisu vuodelta 1946. Avoinna oleva pahvikantinen, ahkerassa käytössä ollut vanha nuottikirja.

5.32 LAULUKIRJA. Musiikki ei suinkaan ollut vain aikuisten mieleen, vaan se oli tärkeää lastenkin toiminnassa. Lapsilla ja nuorilla oli omat laulukirjat.

5.33 LAULUKIRJA. Paperikantinen Pelastusarmeijan laulukirja. Hilma Mäntylän intialainen laulukirja, jota hän käytti ollessaan lähetysupseerina Intiassa vuosina 1921–1951. Kirja on julkaistu Bombayssa.

5.34 NUOTTIKIRJA. Nuottikirjanen, johon pystyi itse kirjaamaan nuotteja.

5.35 TAHTIPUIKKO. Noin 30 cm pitkä tahtipuiikko, jossa hopeinen nuppi ja kärjessä jalokivi. Kenraali Jarl Wahlström sai puiikon soittokunnalta, jonka johtaja hän oli.

5.36 VALOKUVIA. Kuvia upseereista eri tehtävissä.

5.37 MATKALAUKKU. (ikkunatasolla) Peltinen, kaksikahvainen ja kolmilukkoinen matkalaukku, joka kuului Edvard Rosenlundille. Luutnantti Edvard Rosenlund lähti 19-vuotiaana nuorukaisena ensimmäiselle komennukselleen Hollannin Itä-Intiaan vuonna 1914. Hän toimi Jaavalla, Sumatralla ja Pohjois-Celebesissä Pelastusarmeijan hengellisen ja sosiaalisen työn pisteissä yhdessä vaimonsa Hildurin kanssa. Rosenlund vietti perheineen Malajin saarilla kaikkiaan 25 vuotta. Lähetystyön ohella Rosenlund osoitti kiinnostusta paikallista kulttuuria kohtaan ja keräsi mm. 500 esineen kokoelman Kansallismuseolle. Lisäksi Museoviraston ja Kansallisen audiovisuaalisen instituutin hallussa on hänen valokuviaan ja 25 rullaa elokuvia Hollannin Itä-Intiasta, nykyisestä Indonesiasta. Brigadööri Rosenlund kuoli vain 44-vuotiaana trooppiseen sairauteen.

5.38 VIRKAPUKU. Tummansinisestä villakankaasta valmistettuja univormuja. Avokauluksisia virkapuvun takkeja alettiin käyttää 1970-luvun alussa. Takin alla käytettiin valkoista puseroa, jossa oli Pelastusarmeijan merkki.

5.39 SOLMIO. Tummansininen solmio, jossa Armeijan lippu ja sini-puna-keltainen raita. Virkapuvun solmiot tulivat käyttöön miesten avokauluksisten virkapukujen myötä. Solmioita käytettiin valkoisen kauluspaidan kanssa 1970-luvulta alkaen. Tämä solmio on valmistettu Englannissa.

5.40 ISORUMPU JA RUMPUKAPULAT. Tämä on yksi museon vanhimpia esineitä ja edustaa Suomen Pelastusarmeijan alkuaikojä. Bassorumpu tuotiin vuonna 1889 Lontoosta, ja se oli Temppelin osaston soittokunnan käytössä. Rumpua on käytetty sekä sisällä että ulkona.

6. Maailman myllerryksissä mukana

PELASTUSARMEIJA ON toiminut Suomessa melkein puolitoista vuosisataa ihmisten apuna ja ihmisten auttamana. Pelastusarmeijan nimi viittaa sotaan: sillä tarkoitetaan sotaa pahuutta vastaan, nk. pelastussotaa. Pelastusarmeija on perustamisestaan saakka ollut mukana myös maailman kriisitilanteissa. Sortovuosien, sotien ja lamojen koettelema Suomi on saanut Pelastusarmeijalta sekä materiaalista että henkistä ja hengellistä apua kaikissa historiansa vaiheissa. Ensimmäinen maailmansota kosketi myös Suomea, mutta kansallisella tasolla painavampia olivat väkivaltaisuuksiksi kärjistyneet ristiriidat juuri itsenäistyneessä valtiossa. Vuonna 1918 pelastusarmeijalaiset yrittivät saada vapautuksen sota-toimista siinä onnistumatta. Väkivaltaisuuksien aikana osa Pelastusarmeijan sotilaista kaatui ja osa vangittiin.

Osa kuitenkin toimi Punaisen Ristin kanssa yhteistyössä, ja Pelastusarmeijan riveihin jääneet kävivät sotaa Kristuksen sanoman levittämiseksi. Osastoissa pidettiin ovet auki tarjoten sotilaille mahdollisuus levähtää. Vankileireillä vierailtiin aina kun se oli mahdollista, ja kitarakuorot vierailivat kenttäsaaroissa. Monet lapset tarvitsivat hoitopaikkaa joko sen takia, että heidän vanhempansa olivat rintamalla tai hätäaputoissa vapaaehtoisina, tai sen takia, että vanhemmat olivat menehtyneet. Orvoiksi jääneille lapsille perustettiin lastenkoteja ja -seimiä.

Pelastusarmeijan everstin Karl Larssonin viesti pelastussotilaille oli järkähtämätön: *"Hätää, kärsimystä ja kurjuutta kasaantuu maassa enemmän kuin koskaan ennen, siksi rajoittakoon jokainen pelastusarmeijalainen*

lepovaatimuksensa mahdollisimman vähään valmistautuen tekemään auttamistyötä vähän aikaa kahdenkin edestä." (Sotahuuto 1.6.1918) Sodan mielettömyys koettiin muun kansan kanssa. Kaikesta oli pulaa, niin elannosta kuin työvoimastakin. Osastoja pakkolunastettiin sodan molempien puolien toimesta. Pelastusupseerit kärsivät nälkää, ja heidän kuntonsa heikkeni samalla kun sodan uhrien auttaminen vaati enemmän ja enemmän voimavaroja. Monien ihmisten mielenterveys rakoili, koska omaiset olivat kadonneet tai kaatuneet. Taloudelliset menetykset olivat joka puolella valtavat, ja ylimääräisiä lahjoituksia anottiin Sotahuudon palstoilla.

Köyhimmillä äideillä ei ollut sota-aikana antaa lapsilleen muuta ruokaa kuin perunajauhoista ja vedestä sekoitettua velliä. Koska elintarvikkeita ei ollut saatavilla, pyydettiin ihmisiltä ruokalahjoituksia. Näillä lahjoituksilla ruokittiin traumatisoituneita ja nälkiintyneitä lapsia. Pelastusarmeijalaiset toimivat myös monissa tilanteissa viestinviejinä etenkin vankien ja heidän perheidensä välillä. Jokaisessa auttamistoimessa oli kuitenkin yksi äärimmäisen tärkeä tarkoitus: kohdata vailla syrjintää kaikenlaiset ihmiset tarpeineen. Tämä tarkoitti käytännössä sitä, että autettavan poliittisella ideologialla, kansallisuudella, uskonnolla tai yhteiskuntaluokalla ei ollut väliä, ja Pelastusarmeija pysyi puolueettomana. Kaikkien vaikeuksien jälkeen puolueeton ja pyyteeton auttaminen sai suomalaiset vihdoin lopullisesti hyväksymään Pelastusarmeijan.

Maailmansotien välissä Pelastusarmeijalla riitti edelleen työtä. Ylen verkkosivuilla vuonna 2018 ilmestyneessä

Pelastusarmeijan auto vuonna 1941

6.01 KIRJOITUSKONE. (vitriinin päällä) Englantilainen kirjoituskone, jossa kyrilliset aakkoset. Laite oli käytössä vuosina 1913–1923. Kone on ollut käytössä Pietarin päämajassa. Konetta käytti Karl Larssonin sihteeri Adam Pieschewsky, joka oli tulkki ja ensimmäinen Sotahuudon toimittaja Venäjällä.

6.02 LIPPU. Villakankainen puna-sini-keltainen lippu, jossa venäjänkielinen teksti. Käytetty vuosina 1913–1923 Venäjällä Pelastusarmeijan työssä. Lisää lippuja löydät näyttelyn puisesta lipostosta.

6.03 MUOTOKUVAT. Kuvassa Karl Larsson, joka oli Suomen Pelastusarmeijan johtaja kahtena kautena vuosina 1912–1918 ja 1927–1929. Toisessa kuvassa Anna Larsson, johtajan puoliso. Ryhmäkuvassa Venäjän kadetit v. 1918, suomalainen Rakel Holm toisessa rivissä vasemmalla.

6.04 MUISTOESINE. Kiitoslaatta kansainvälisestä päämajasta vuodelta 1961. Laattoja lähetettiin jokaiseen territorioon kiitokseksi keräykseen osallistumisesta. Kansainvälinen päämaja tuhoutui Lontoon pommituksessa vuonna 1941, ja se jälleenrakennettiin keräyksen ansiosta vuonna 1961.

6.05 NUKET. Matkamuistona Suomeen tuodut jaavalaiset puunuket, jotka lähetysupseeri toi Indonesiasta.

6.06 NUKKE. Puinen mekaaninen rumpalinukke jalustalla. Irma Suojasalmen eli Plättän saama koriste-esine. Suojasalmi toimi partiolaisena 1930-luvulla Helsingin IV osastossa, ja myöhemmin pelastusupseerina ja innokkaana Polun Polkijana.

6.07 KERÄYSPURKKI. 1930-luvun laman ja nousukauden aikana käytetty keräyspurkki. Purkeilla kerättiin rahaa työttömien perheiden lasten ruokaan.

6.08 SOITIN. Puinen kantele. Pelastusarmeijan upseerin Ahti Paalasen omistama ilmakannel "Peikonnellot", jota hän käytti kokouksissa 1940–1950-luvulla.

6.09 RYHMÄKUVA. Kultakehyksinen valokuva Wahlströmin suvusta vuodelta 1944. Valokuva on otettu Jarl ja Maire Wahlströmin häiden aikaan jatkosodan ollessa vielä käynnissä. Valokuvassa Wahlströmin sukua: eturivissä Ona, Aina, Rafael, Hagar Lukander ja Astrid. Takarivissä Tor, Jarl, Maire, Gunnar, Ingeborg, Georg Lukander ja Per-Eerik Wahlström. Kuva ollut yksityiskäytössä.

6.10 SURUMERKKI. Valkoinen hihanauha, jossa punainen risti ja kruunu. Hihanauhoja käytettiin virkapukujen kanssa surun merkiksi omaisten hautajaisissa ainakin pohjoismaisissa siunaustilaisuuksissa.

jutussa eräs nainen kuvailee tilannetta seuraavasti: *Mummoni oli punaleski ja kahden pienen lapsen äiti. Apua hän sai vain Pelastusarmeijasta. He eivät jaotelleet avun pyytäjiä voittajiin tai hävinneisiin.* (YLE 25.1.2018) Laman ja pulan keskellä lasten kesäsiirtolat olivat tärkeitä, koska niissä lapset saivat ravitsevaa ruokaa. Aikuiset taas hakivat ruokaa leipäjonoista, joista ensimmäiset järjestettiin tuolloin. Ruoka-apua jaetaan tänäkin päivänä.

Toisessa maailmansodassa Pelastusarmeijan toimintaa rajoitettiin etenkin Natsi-Saksan valtaamilla alueilla, ja vastarintaa tekeviä pelastusotilaita jopa tapettiin. Koska sodassa mukana olleesta Englannista oli hankala ylläpitää yhteyksiä vastapuolen alueella toimiviin osastoihin, toimi Ruotsi kansainvälisen Pelastusarmeijan viestikanavana Manner-Eurooppaan. Venäjän Pelastusarmeijan toiminta oli ollut vuoteen 1923 osa Suomen Pelastusarmeijan toimintaa. Toisen maailmansodan aikana Pelastusarmeijan toiminta lakkasi kokonaan Virossa, Italiassa, Japanissa, Koreassa ja Latviassa. Virossa Armeija toimi vuosina 1927–1940, ja toiminta elvytettiin uudelleen 1990-luvulla. Viro kuuluu nyt Suomen kanssa samaan territorioon.

Viipurista kerrottiin pelottavia tarinoita väkivaltaisuuksista, ja määräys sinne ei aina ollut positiivinen yllätys. Kun Viipuriin aikoinaan perustettiin ensimmäiset osastot, työhön lähdettiin rohkeasti ja siellä saatiin paljon aikaan. Toisen maailmansodan päätyttyä Viipurin piiriin kuuluneet 13 osastoa kuitenkin jäivät luovutetulle alueelle. Tämä oli hyvin raskasta etenkin osastoihin kuuluville ihmisille, mutta myös koko Pelastusarmeijalle.

Sekä sisällissodan aikaan että talvi-, jatko- ja Lapin sodassa Pelastusarmeija oli evakkojen apuna. Osastot tarjosivat hätämajoitusta sotaa paenneille siviileille kaikissa niissä kaupungeissa, joiden läpi siirtoväki kulki, ja slummissaret huolehtivat vanhuksista ja sairaista, jotka eivät kyenneet lähtemään evakkoon. Toisen maailmansodan aikana ja sen jälkeen osallistuttiin 17 muun järjestön kanssa Suomen Huollon työhön maan toimintakyvyn ylläpitämiseksi ja jälleenrakentamiseksi.

Etenkin Lapin alueella kärsittiin taloudellisia menetyksiä. On arvioitu, että Lapin sodassa paikoin jopa 90 % infrastruktuurista tuhoutui. Rauhan tultua miehet palasivat rintamalta koteihin, joita ei enää ollut. Pelastusarmeija mm. keräsi varoja kotinsa menettäneiden uudelleensijoittamista tai kotien uudelleenrakentamista varten. Töitä

oli kotiseudulta usein vaikea löytää, ja junat kuljettivat siirtoväkeä pääkaupunkiin. Asuntopula oli huutava, ja Pelastusarmeijan yömajat olivat täysiä. Vähitellen jälleenrakennus pääsi käyntiin, sotavelat maksettiin, teollisuus elpyi ja suuret ikäluokat syntyivät. Pelastusarmeijan pyhäkoulut, partiot ja nuorisokomppaniat täyttivät lapsista ja nuorista.

Suomi alkoi vaurastua pian sotakorvausten maksamisen jälkeen. Vaurastuminen toi mukanaan uusia osallistumisen muotoja ja tarve kotimaan avustamiseen väheni. Nousukauden aikana pohdittiin, tarvitaanko hyväntekeväisyysjärjestöjä. Rinnalle nousivatkin solidaarisuuskeräykset kehitysmaihin ja muu kansainvälinen avustustoiminta. Lähetystyötä Pelastusarmeija oli tehnyt ennenkin, mutta vaurastumisen myötä sen tarve korostui.

Elämä Suomessa soljui eteenpäin. Joka kuntaan perustettiin neuvola, säädettiin työeläkelaki, peruskoulu antoi kaikille mahdollisuuden yhdenvertaiseen koulutukseen. Vauraus ja hyvinvointi kasvoivat, kunnes koitti 1990-luku ja lama. Nousukauden aikana Pelastusarmeija oli ehkä jäänyt taka-alalle ihmisten mielessä, mutta laman aikana sitä taas tarvittiin. Pelastusarmeijan Kallion keskustalon ympäri kiertävästä leipäjonosta tuli laman symboli.

”Soppaa, saippuaa ja sielunhoitoa” on Pelastusarmeijan ehkä tunnetuin iskulause. Se viittaa siihen, ettei evankelioiminen yksinään riitä, vaan sosiaalinen työ on myös tärkeää. Pelastusarmeija onkin tarjoillut pelastussanoman lisäksi kirjaimellisesti soppaa ja saippuaa. Tosin soppa tilalla on joskus voinut olla leipää ja saippuan sijalla paikka, jossa asua ja peseytyä säännöllisesti. Ihmisen kohtaaminen on kuitenkin ollut kokonaisvaltaista, ja siksi iskulause on pysynyt samana yli sata vuotta.

Pelastusarmeijan upseeri soittaa ja laulaa täyteen pakatussa lomajunassa jatkosodan aikaan. (SA-kuva-arkisto)

6.11 SURUMERKKI. Musta hihamerkki, jossa punainen risti ja kruunu. Surumerkki ommeltiin virkapuvun vasempaan hihaan, ja sitä käytettiin puoli vuotta omaisen kuoleman jälkeen. Tämänkaltaisia merkkejä on ollut käytössä 1960-luvulta lähtien, mutta tätä kyseistä merkkiä käytti kapteeni Sirkka Paukku vuonna 1978 äidin kuoltua ja vuonna 1981 isän kuoltua.

6.12 MITALI. Mitalissa teksti ”Isänmaa 1941–1945”. Brigadööri Rafael Willehard Jalavan saama muistomitali kiittolisuuden osoituksena sodassa toimimiselle vuosina 1941–1943.

6.13 KIRJOITUSKONE ja sen puinen suojakotelo. Kapteenit Heikki Juutilainen ja Hilja Oikkonen vihittiin avioliittoon Jaavan saarella 1935. Vanhemmat ja kolme lasta olivat toisen maailmansodan ajan eristettynä Japanin miehittäessä maata. Perhe joutui siirtymään paikasta toiseen, ja kaikki yhteydet kotimaahan katkesivat. He taistelivat toimeentulonsa puolesta ja sairauksia vastaan useiden vuosien ajan. Perhe

selvisi koettelemuksista ja palasi kotimaahan 1948. Juutilaiselta varastettu kirjoituskone oli löytynyt maa-kuopasta Kalawaran kaupungista samana vuonna.

6.14 SLUMMISSAREN ASU. Vaaleansininen puuvillamekko ja valkoinen esiliina. Tämä asu on vuodelta 1991, jolloin se valmistettiin Sosiaalisen naistyon 100-vuotisjuhlaan. Puku on tehty alkuperäistä asua jäljitellen. Slummissaren pukuja käytettiin sosiaalisen työn koko kentässä mm. vanhainkodeissa, kesäsiirtoloissa ja lastenkodeissa.

6.15 KUPARIKATTILA JA KAUHA. Noin 30 litran kattila ja noin puolen litran pesä. Näitä on käytetty mm. Temppelin pihalla keitettäessä ruokaa kongressivieraille ja yleislakon aikana vuonna 1956, jolloin Pelastusarmeijan Keskustalon pihalla oli kaksi soppatytkiä. Kattilalla vietiin ruokaa sisätiloihin. Keiton sai tulla nauttimaan paikan päälle, mutta osalle perheistä soppaa vietiin kotiin. Tällaisia kattiloita on ollut Suomen Pelastusarmeijassa käytössä useampia.

7. Toiminnan muodot

SUOMEN PELASTUSARMEIJA tunnetaan Joulupata-keräyksestä ja kirpputoreistaan, mutta perinteikkään järjestön siipien suojissa tehdään paljon suurelle yleisölle näkymätöntä, mutta merkittävää yhteiskunnallista työtä. Pelastusarmeija auttaa n. 150 000 suomalaista vuosittain tarjoten aineellista ja aineetonta apua. Autettavia ryhmiä ovat mm. vähävaraiset lapsiperheet, pienituloiset vanhukset, syrjäytymisuhan alla olevat nuoret, yksinelävät ja muut ahdinkoon joutuneet. Toiminnan muotoja ovat mm. päiväkodit, vanhusten hoivakodit, lasten ja nuoren leirit, kerhotoiminta sekä asumispalvelutoiminta. Pelastusarmeija toimii valtakunnallisesti, ja sillä on noin 50 toimipistettä Suomessa.

Pelastusarmeijan periaatteen mukaisesti ihmiset tulee kohdata ilman mitään erottelua. Niinpä kotiaivun asiakkaina oli monenlaisia ihmisiä, esimerkiksi yksinäisiä ja sairaita vanhuksia. Monelle heistä Pelastusarmeijan työntekijä oli ainoa läheinen ihminen. Pelastusarmeijan työn päämäärä on auttaa ihmistä kokonaisvaltaisesti niin kehon kuin sielun tarpeissa. Toimintaan osallistuminen ei edellytä kristillistä vakaumusta – kaikki saavat osallistua, ja apu on tarkoitettu kaikille tasapuolisesti.

Toiminta on ollut ja on edelleen hyvin monimuotoista. Siihen on vuosien varrella kuulunut mm. hengelliset kokoukset, lastenhuolto, vankilalähetys, kadonneiden omaisten etsintä, kodittomien tai asunnottomien majointus, avohuolto, vanhustenhuolto, päihdeongelmaisten auttaminen ja kuntoutus, vammaispalvelut, nuorisotyö, partiotoiminta... ja paljon, paljon muuta! Näitä tarjotaan erilaisissa muodoissa ja tiloissa, joihin kuuluvat

asumispalvelu, vanhainkodit, opiskelija-asuntolat ja päiväkodit. Sosiaalisen työn lisäksi on myös harrastettu lähiradiotoimintaa. Sotahuuto-lehden julkaiseminen on ollut yksi keskeisistä asioista aina perustamisesta lähtien.

Sota-aikoina ja muissa kriisitilanteissa Pelastusarmeijan merkitys on korostunut, mutta työtä on tehty myös rauhan aikoina. Nykyään esimerkiksi Turusta ei enää löydy *slummiasemaa*, jollainen sinne ensimmäisenä Suomessa perustettiin. Slummiasemilla annettiin sosiaalista apua ja tarjottiin ruokaa, ja niissä työskenteleviä kutsuttiin slummisariksi. Slummiasemien ja muiden toimipisteiden yhteyteen saatettiin perustaa *seimiä* tai kesäsiirtoloita, joiden nimet nykyään viittaavat enemmän varhaiskasvatustoimintaan. Slummiasema-nimi muuttui myöhemmin avohuoltoasemaksi ja sitten sosiaalipalvelukeskukseksi.

Erityinen piirre historiassa on, että usein lastenseimen naapurissa toimi yömaja. Näin oli melkein nykyyhetkiin saakka, sillä Porin päiväkodin pihapiirissä toimi miesten asuntola vuoteen 1989 asti. Porin päiväkoti sai kuulla hämmästelyjä ja kyselyjä erikoisista naapureista. Mitään haittaa ja epäsupua ei kuitenkaan ollut, päinvastoin. Päiväkotiin ei koskaan murtauduttu, kun miesten asuntola oli naapurina, mutta heidän poismuutonsa jälkeen päiväkotiin murtauduttiin kolmesti.

Osastojen yhteydessä saattoi myös toimia pyykkitupa tai yömaja. Monille apua tarvitseville yritettiin tarjota yösijan ja ruuan lisäksi työllistävää toimintaa, jotta he pääsisivät taas omille jaloilleen. Erityinen työn muoto ovat olleet halkotarhat, joita perustettiin 1900-luvun

7.01 KERÄYSPURKKI. Metallipurkki, jossa kolikon mentävä aukko kannessa. Tällä purkillä kerättiin ennen 1980-lukua kesäsiirtoloille varoja. Purkkeihin kerättiin myyntituottoja rintamerkeistä.

7.02 MERKIT. Pyöreitä sinisiä merkkejä, joiden kuviossa valkoisella tyttö ja poika. Lomakotimerkkejä käytettiin rintamerkkeinä. 1980–2000-luvuilla näitä merkkejä myytiin kaduilla, tavaratalojen edessä ja osastoissa lasten lomakotityön hyväksi kerran vuodessa touku-kuussa kahden päivän ajan. Kori tai kukkamallinen merkkiteline oli sekä nätti että helppo pitää mukana.

7.03 KIRJEMERKIT. Vaaleanruskea kirjekuori, jossa sinisiä merkkejä. 1950–1960-luvuilla kesäsiirtoloille kerättiin varoja myymällä merkkejä, joita käytettiin kirjeensulkijoina. Merkkejä myytiin kesäsiirtolatyön hyväksi järjestetyssä kampanjassa.

7.04 KYLTTI. Ovikyltti Sosiaalisen miestyön toimistosta Pursimiehenkadun päämajasta. Miesyhteiskunnallinen työ oli käytössä 1960-luvulle asti, jolloin työmuoto sai uuden nimen. Sosiaalinen miestyö muodostettiin 1960-luvulla miesyhteiskunnallisen työmuodon pohjalta.

7.05 KYLTTI. Ovikyltti Sosiaalisen naistyön toimistosta Pursimiehenkadun päämajasta. Naisyhteiskunnallinen työ oli käytössä 1960-luvulle asti, jolloin työmuoto sai uuden nimen. Sosiaalinen naistyö muodostettiin 1960-luvulla naisyhteiskunnallisen työmuodon pohjalta.

7.06 NUKKE. Rumpali pelastussotilaan asussa. Elna Blomqvistin saama koriste-esine. Hän toimi Sosiaalisessa naistyössä slummisiasarena, ja hänen viimeinen komentopaikkansa oli vanhainkoti Iltala Espoossa, josta hän jäi eläkkeelle.

7.07 MUOTOKUVA. Muotokuva kultaruskeassa soikeassa kehyksessä. Kuvassa Mary Ljung, joka seurasi Hilma Ranelinin työtä Sosiaalisen naistyön johtajana vuosina 1933–1955. Tällaisia valokuvamuotokuvia on ollut sijoitettuna Sosiaalisen naistyön eri toimipisteissä.

7.08 SOITIN. Pieni pöytäharmoni. Harmonin toi mukanaan Venäjältä Pelastusarmeijan vanhainkodin, Italian, ensimmäinen asukas, vapaaherratar Agnes von Rokasawsky, jolla oli ollut suuri hovi ja 15 palvelijaa. Harmonilla soitettiin mm. Bachia ja Beethovenia.

Joulusiivousta Kuopion slummi-asemalla

alussa yömajojen yhteyteen Helsingissä. Sörnäisissä ja Hernesaassa sijainneet halkotarhat antoivat työtä ja toimeentuloa työttömille ja yömajassa asuville miehille vuosikymmenten ajan. Parhaimmillaan halkotarhoissa työskenteli päivittäin noin 100 miestä ja 20 hevosta. Halkotarhalla tehtiin töitä joko tunti- tai urakkapalkalla riippuen siitä, mihin työntekijän voimat riittivät. Halkotarhatoiminta jatkui aina vuoteen 1958 saakka. Myös nykyisin asumispalveluysikköjen yhteydessä on matalan kynnyksen työtoimintaa, ja siihen osallistuvat saavat työstä pienen työosuusrahan. Työtoiminnassa voi osallistua mm. yksiköiden sisäisten kanttiinien toimintaan, toimitilahuoltoon, remonttiryhmiin, ympäristötyöhön sekä erilaisiin alihankintatöihin.

Sosiaalisen avun lisäksi tarjottiin usein musiikkia, hengellistä sanomaa ja sielunhoitoa. Musiikki oli monelle hyvä tekosyy lähteä hakemaan apua. Leipäjonossa tavattiin myös muita ihmisiä. Ruoka-apua jaetaan edelleen, mutta koska auttajia on nykyään monia, on Pelastusarmeijassa voitu entistä enemmän antaa aikaa keskusteluille ja ohjaukselle. Nykyään avohuoltoasemaa kutsutaan nimellä sosiaalipalvelukeskus eli *Soppa*. Nimeen kätkeytyy myös muistutus Pelastusarmeijan perustehtävästä: soppaa, saippuaa ja sielunpelastusta.

Yksi Neuvostoliitolle luovutetuista alueista oli Käkisalmi, jonka entiset asukkaat julkaisivat omaa lehteä. Käkisalmelainen-lehdessä julkaistussa kirjoituksessa kuvataan vuoden 1917 nuorten vapaa-ajan harrastuksina mm. tansseja työväentalolla, elävissä kuvissa käyntejä ja ”paljon käytiin Pelastusarmeijan kokouksissa”

Solhem-äitikodissa toimii nykyään Porvoon päiväkoti

(Käkisalmelainen 1954, no. 9). Kokouksella tarkoitetaan jumalanpalvelusta tai muuta hengellistä tilaisuutta. Monissa sekä historiallisissa että vähän uudemmissa lähteissä mainitaan Pelastusarmeijan kokoukset nuorten kohtaamis- ja tapaamispaikkana.

Pelastusarmeija toimii paljolti vapaaehtoisten varassa. Kaikki eivät halunneet tulla upseereiksi ja kantaa univormua, joten tarvittiin muita keinoja osallistua. Louise af Forselles lienee ensimmäinen Pelastusarmeijan vapaaehtoinen, ja hänen toimintansa olikin merkittävää järjestön perustamisvaiheissa. Osasto- eli seurakuntatyön yhteyteen naisille perustettiin kotiliitto ja miehille veljesliitto sekä kannatusryhmiä, jotka tukevat Pelastusarmeijan toimintaa. Niihin osallistuminen toimi hyvänä vastapainona toisinaan rankallekin arkipäivän raatamiselle.

7.09

KUULOTORVI. Pelastusarmeijan sosiaalinen ja henkinen työ ulottui laajalle, myös niille, joilla oli fyysisiä rajoitteita. Ennen kuulolaitteita kuulemisen avustamisessa käytettiin kuulutorvia. Tämä torvi on kuulunut Sokeain ja kuurojen työn osastolle.

7.10

MUOTOKUVA. Kultamustakehyksessä kuva Hilma Randelinista, joka teki erittäin huomattavaa työtä vuosina 1925–1933 Suomen Pelastusarmeijan Sosiaalisessa naistyydessä. Työssään hän sai kutsumanimen ”Slummin Eversti”.

7.11

KUITTIVIHKO. Pelastusarmeijan Hämeentiellä sijainneen yömajan käytössä ollut kuittivihko 1930-luvulta. Kuittivihkoa käytettiin yöpymismaksujen tosittena.

7.12

OMPELUKONE. Käsi käyttöinen Singer. Ollut käytössä yömajassa Helsingissä. Ompelukoneen takana kuvia halkotarhatoiminnasta.

7.13

PROJEKTORI. ”Nous” lamppu 150 w. Diaprojektori vuodelta 1970. Käytetty vanhassa päämajassa Nuoris-osastolla.

7.14

PÄREKORI. (nurkassa) Pyykkikori, jossa kaksi sankaa. Koreja on käytetty ja käytetään edelleen joulupatakeräyksen pakettikorina joulupadan alapuolella. Vuodesta 1906 alkaen joulupatakeräyksellä on kerätty joulupaketteja. Vaatteiden keräys alkoi sotien jälkeen.

7.15

ASU. Nuorisosoittajan punainen takki, housut ja tummansininen suikka, joissa Pelastusarmeijan merkit edessä. Takissa nk. luurankokuva. Käytetty noin 1940–1950-luvuilla. Nuorisosoittaja oli myös nuori sotilas ja nuoris-osaston jäsen. Nuoret sotilaat olivat 7–14-vuotiaita pelastusarmeijalaisia. Tämän asun yhteydessä myös triangeli.

7.16

SOITIN. 14 erilaista ja erikokoista lasisoitinta. Soivia laseja käytettiin musiikkitilaisuuksissa. Suomen Pelastusarmeijassa oli vuosien saatossa toistakymmentä lasisoittimien soittajaa.

7.17

MERKKI. Soittajan virkalakissa käytetty merkki.

7.18

SOTILASPASSI. Punainen pahvikantinen Pelastusarmeijan sotilaspassi vuodelta 1928. Käkisalmen osaston myöntämä Aune Kössin sotilaspassi.

7.19

MERKKI. Pyöreä pahvinen 60-vuotisjuhlamerkki. Rintamerkki, joka juhlisti tapahtumaa tekstillä ”Riemujuhla – Jubileum 1889–1949”.

7.20

MERKKI. Ruotsinkielinen Kotiliiton jäsenmerkki. Kotiliitto on Pelastusarmeijan naisjärjestö, joka kokoontuu viikoittain. Kotiliitto opasti perheen äitejä kotitöissä ja järjestää hartaus- ja koulutustilaisuuksia.

7.21

MERKKI. Englantilainen Kotiliiton jäsenmerkki. Kotiliiton jäsenmerkeissä oli aina avoin Raamattu, jonka päälle kuvattiin kyseisen maan perinteisen talon kuva.

7.22

SOITTOKELLO. Kotiliiton messinkinen soittokello, jota käytettiin kotiliiton tilaisuuksissa tilaisuuden alkamisen ja väliajan päättymisen merkiksi.

7.23

TAULU. Käsityö, jossa Kotiliiton merkki. Kotiliiton tunnus oli ”Kodit Kristukselle, Kristus koteihin”. Tässä työssä teksti ”A woman looketh well to the ways of her household” (Hän valvoo kaikkea, mitä talossa tehdään), joka on Sananlaskujen kirjasta 31:27.

7.24

LAPSIOTILAAN ASIAKIRJOJA. Lapsisotilaan passi 1930-luvulta. Omistajan Ann-Maj Nyströmin ja Helsingin VI osaston johtajan Helmi Mattilan allekirjoituksilla. Lapsisotilaan todistus ja sitoumus toimintaan ja Pelastusarmeijan arvoihin sisälsi mm. lupauksen rukoilla aamuin illoin sekä osallistua lastenkokouksiin aina kun pystyi. Nykyisin käytetään nimitystä nuori sotilas. Sirkka Paukun pyhäkoulukortti vuodelta 1963. Korttiin merkittiin läsnäolot ja viikkorahat. Pyhäkouluu käytiin myös kesäisin.

7.25

KUVA. Puisissa kehyksissä oleva valokuvataulu. Heinolan veljesliitto vuodelta 1948. Takarivissä keskellä osaston johtaja, kapteeni Aapeli Hämäläinen.

7.26

LEHTI. Porin veljesliiton Pyrkijä-lehdistä sidottu kirja vuosilta 1958–1966.

7.27

MEGAFONI. Tätä Italiassa valmistettua megafonia on käytetty ulkoilmakokouksissa.

8. Miten Pelastusarmeija näkyy yhteiskunnassa?

SUOMEN PELASTUSARMEIJAN toiminta oli aluksi lähinnä ruotsinkielistä sen perustajajäsenten taustosta johtuen. Hyvin pian esimerkiksi Hedvig von Haartman halusi opetella suomen kielen saavuttaakseen kaikki koukuihin tulleet kuulijat, ja hän oppikin kielen niin hyvin, että pystyi saarnaamaan suomeksi. Pelastusarmeijan julkaisema lehti oli aluksi ruotsinkielinen ja se ilmestyi nimellä *Krigsropet* vuodesta 1890 alkaen. Ensimmäistä lehteä painettiin 1800 kappaletta ja kolmatta jo 3 000 kappaletta. Suomenkielistä lehteä alettiin painattaa saman vuoden syksyllä ja aluksi sen nimi oli *Pelastus-armeija*, mutta kaksi vuotta myöhemmin nimi vaihdettiin *Sotahuudoksi*. Esimerkkejä Sotahuudosta ja muista Pelastusarmeijan lehdistä on museon lasiseinän tapetissa.

Lehdet olivat hyvin tärkeitä etenkin kokouskieltojen aikaan, jotta tietoa ja sanomaa saatiin välitettyä kiinnostuneille. *Krigsropet* ilmestyi kaksi kertaa kuussa ja Sotahuuto kerran kuussa. *Krigsropet* lopetti toimintansa vuonna 2012. Pelastusarmeija on julkaissut useita eri lehtiä eri kohderyhmille, ja niihin voit tutustua selailemalla näyttelytilassa olevia lehtiä tai lukemalla seinästä historiallisia otsikoita.

Sotahuudon myyjät olivat aikoinaan yhtä tuttu näky kadulla kuin joulupadat. **Alfred Puustista** alettiin ahkeran myyntityönsä takia kutsua "sotahuutosankariksi". Hän oli tiilenkannon mestari, ja tultuaan uskoon hän kantoi kortensa kekoon mm. myymällä lehtiä. Puustinen

kuitenkin invalidisoitui onnettomuudessa niin pahasti, että lehtien myyminen vaikeutui. Hän ei suinkaan myöntänyt tappiotaan, vaan vammautuneenakin keksi keinot myyntityöhön: asiakkaan piti itse poimia lehti Puustisen repusta ja sujauttaa rahat tilalle.

Eräänä yönä Yhdysvalloissa vuonna 1891 Pelastusarmeijan kapteeni **Joseph McFee** ei saanut unta, koska muiden huolet pitivät häntä hereillä. Hän muisti Englannissa nähneensä laiturille sijoitetun padan, jonne ohikulkijat saivat heittää lantteja. Tästä hän sai idean ja pian pystytti oman patansa vilkkaalle kadulle San Franciscossa. "Antakaa padan porista!" oli tunnuslauseena, ja sanan levitessä pata tuli niin täyteen, että McFee sai hoidettua monen unettomuutta aiheuttaneen asiaa.

Suomessa padat ovat porisseet vuodesta 1906 alkaen. Jo pelkkä patojen vahtiminen vaatii satoja vapaaehtoisia. Joulupatavahdit ovat pääasiallisesti yksityisiä henkilöitä, mutta yhä enenevässä määrin myös yritykset haluavat tehdä yhteiskuntavastuutyötä ja tarjoavat henkilökunnalleen mahdollisuutta käyttää työaikaan patavahdit toimintaan. Perinteisen joulupadan rinnalle on aikojen saatossa tullut muita auttamistapoja, kuten nettipadat. Kaikissa muodoissaan joulupata muistuttaa kulutusjuhlan keskellä ihmisiä joulun perimmäisestä tarkoituksesta eli välittämisestä.

Padat ovat osa jouluista kaupunkimaisemaa, ja joka vuosi patojen tulo kaduille ylittää uutiskynnyksen.

Remu Aaltonen ostoksilla Pelastusarmeijan kirpputorilla

8.01 KAMERA. Reflecta-peilikamera laukkuineen. Ollut Sotahuudon toimituksen käytössä mm. Hilka Taskisella 1950-luvulla.

8.02 KERÄYSPURKKI. Muovinen keräyspurkki 1970-luvun alusta. Käytetty Sotahuudon myynnin yhteydessä ja keräyslippaana.

8.03 KERÄYSPURKKI. Eino Laukkasen itse valmistama ja käyttämä Sotahuudon myynnissä käytetty keräyslipas.

8.04 KYLTTI. Sotahuudon toimituksen ovikyltti Pursimiehenkadun päämajasta.

8.05 VALOKUVA. Kehystetty valokuva Sotahuuto-lehden päätoimittajasta Julia Hellqvististä. Hän käytti nimimerkkiä H-Kynä. Hän aloitti työnsä lehden toimituksessa jo vuonna 1904. Kielellisesti lahjakkaana henkilönä hän sai tehtäväkseen Pelastusarmeijan vuoden 1905 laulukirjan laatimisen.

8.06 MERKKI. Julkaisukersantti Matti Rängän alipäällikön merkki. Julkaisukersantti oli vastuussa Sotahuudon julkaisumyynnistä. Rönkä toimi Kajaanin osastossa.

8.07 MAINOS. Vuoden 2017 mainoslehtinen, joka oli tarkoitettu vapaaehtoistyöstä kiinnostuneille.

8.08 JOULUPATA. Ennen vuotta 1995 käytetty musta, rautainen joulupata. Rautapataa on käytetty vuodesta 1906 alkaen joulupatakeräyksissä.

8.09 KERÄYSPURKKI. Auta ihmistä -keräyksen pyöreä iso keräyspurkki. Suhdetoimintasihteeri Antti Virran 1960-luvulla ideoima nimi sekä purkin design. Auta ihmistä -keräys ja nimi on edelleen käytössä.

8.10 KERÄYSPURKKI. Punainen lukollinen keräyspurkki, jossa teline mainokselle. Käytetty vielä 1970–80-luvuilla katukeräyksissä. Käytetty Sotahuuto-lehden myynnissä sekä pääsiäiskeräyksissä ja syksyn kieltämyskeräyksessä.

8.11 VHS-KASETTI. Pelastusarmeija on ollut mukana sekä arjessa, kurjuudessa että viihteessä. Monet elokuvat ja kirjat mainitsevat Pelastusarmeijan aina Ville Salmisen Haaviston Leenistä vuodelta 1948 Aki Kaurismäen vuoden 2002 Mies vailla menneisyyttä -elokuvaan.

8.12 LAULUKIRJA. Hilka Seppälän laulukirja vuodelta 1954. Kannessa tarra. "Kerro uskostasi" oli Pelastusarmeijan vuoden 1976 tunnus, josta tehtiin kertosäe.

8.13 LEVY. Pieni LP-levy "Pelastussointuja". Pelastusarmeijan oma julkaisu. Kannessa Jarl Wahlströmin nimikirjaimet.

8.14 LEIKKIAUTO. Pelastusarmeijaa varten tuotettu pikkuauto.

Uutiskynnyksen ylittää myös se, jos keräystä ei jostain syystä pystytä jollain paikkakunnalla järjestämään. Padoilla kerättyjä rahoja jaetaan avustuksina vuoden mittaan, eli joulupadat ovat oikeastaan ympäri vuoden toiminnassa. Tuhansia perheitä saa apua joulupadoilla kerätyillä varoilla, sillä pienistä puroista kasvaa suuri virta.

Konkreettinen pata toimii muistutuksena Pelastusarmeijan toiminnasta, joka muuten saattaa olla kovin näkymätöntä. Toisinaan patoihin on pudotettu jotain odottamattoman arvokasta, kuten kultakolikoita. Varoja on kerätty muillakin kekseliäillä ja näkyvillä tavoilla. Esimerkiksi eräänä vuonna Helsingin Esplanadille pystytettiin lumiveistos, jonka hahmojen keskellä oli rahalipas.

Toiminnassa hengellinen ja sosiaalinen työ ovat yhtä olennaisia, ja molempiin liittyy musiikki. Laulu- ja musiikkiryhmien vierailut olivat odotettuja ja toivat lohdutusta epätoivon keskelle esimerkiksi sota-aikoina. Pelastusarmeijalaisten rakkautta musiikkiin on parodioitu monessa eri ohjelmassa ja esityksessä. Varhaisin suomenkielinen esimerkki on 1930-luvulta, mutta tunnetuin parodia on Velipuolikuun "Pikkurumpu" vuodelta 1984, jota YLE kutsui vuonna 2011 "koko kansan korvamadoksi". Parodiointi kuitenkin vain alleviivaa musiikin tärkeyttä Pelastusarmeijassa.

Edelleen ostoskeskuksissa ja kaduilla myydään Sotahuutoa, ja se löytyy myös digitaalisessa muodossa. Pelastusarmeijamuuttuu aikojen mukana, sillä työtä on jatkuvasti kehitettävä ja nykyaikaistettava. Pelastusarmeija on toimintansa aikana aloittanut ja lopettanut toimintoja sen mukaan, mikä on ollut tarpeenmukaista kussakin yhteisössä tai yhteiskunnassa. Nykyaikaisuus näkyy myös termistössä, jota Pelastusarmeijassa käytetään. Esimerkiksi aikoinaan puhuttiin lapsisotilaista, mikä nykyään voisi tarkoittaa ihan muuta. Nuoria Pelastusarmeijan toimintaan liittyviä kutsutaan nyt nuoriksi sotilaiksi.

Kun ennen autettiin kokonaisia kansanryhmiä, ovat nykyajan ongelmat pirstaloituneempia. Työttömyyden tai sairauden takia on saatettu joutua niin ahtaalle, että avulle on tarvetta. Pelastusarmeijan sanotaankin olevan viimeinen turvaverkko. Epäkohdat eivät aina näy ulospäin, kuten juuri köyhyys tai mielenterveysongelmat. Toisinaan mahdollisuudet puuttua epäkohtiin ovat paremmat kuin viranomaisilla. Esimerkiksi Britanniassa orjuudessa toimivat 200 siirtotyöläistä saivat apua Pelastusarmeijalta

(YLE 9.2.2018) ennen viranomaisen puuttumista tilanteeseen.

Nykyään Pelastusarmeija markkinoi näkyvästi, minkä on mahdollistanut yhteistyö eri alan toimijoiden ja medioiden kanssa. Auta ihmistä -keräyksen (vuodesta 1979) *Huono onni voi kohdata kenet tahansa* -kampanja sai tukijoikseen tekijöiden lisäksi presidentti **Tarja Halosen** ja Roviosta tutuksi tulleen **Peter Vesterbackan**. Kampanjan tavoitteena oli muistuttaa, että kenen tahansa onni voi kääntyä. Yllättävä tapahtuma, kuten onnettomuus, sairaus, työttömyys, pahoinpitely tai omaisen kuolema voi käynnistää ketjureaktion, joka hajottaa koko elämän. Kampanja voitti useita palkintoja ja sai paljon julkisuutta etenkin Halosen osallistumisen vuoksi. Pelastusarmeija on onnistunut mainonnassaan muutenkin sekä kotimaassa että ulkomailla, ja erilaiset kampanjat ovat saaneet huomion lisäksi myös palkintoja.

Peter Vesterbacka ja Tarja Halonen vuoden 2017 Auta ihmistä -kampanjan mainoskasvoina

9. Liput

VAATTEET TAI rintamerkit eivät ole ainoa asia, josta pelastusarmeijalaisen on voinut tunnistaa. Tuttu näkymä jouluisessa katukuvassa ovat Pelastusarmeijan joulupadat ja niitä vahtivat vapaaehtoiset. Myös liput ovat tärkeä osa Pelastusarmeijaa. Alkuaikoina lipuissa oli julistuksia, kuten "Hanko Kristukselle". Lippuja pidettiin osastojen seinillä ja niitä kannettiin kulkueissa. Pelastusarmeijan lippu liehuu tänäkin päivänä päämajan seinustalla ja on esillä jokaisessa osastossa.

Liput eivät olleet vain värikkäitä symboleja Pelastusarmeijan uskosta ja voimasta, vaan muistutus menetyksestä. Useissa lähteissä toistetaan tarinaa **Georg Lukanderista**, joka laski lipun tangosta menetetillä alueella sodan aikaan, itki ja rukoili sen ääressä ja kuljetti sen turvallisesti nykyisen Suomen puolelle. Kun muu materiaallinen omaisuus ja ystäviä oli menetetty

sodassa, lipun pelastaminen vihollisten käsistä antoi lohdutusta. Lippu toimi myös merkinä siitä, että lähellä oli paikka jossa hengähtää, tavata ystävällisiä ihmisiä ja saada apua äärimmäisessäkin hädässä. Lippu nostettiin salkoon aina paikassa, jossa avattiin tuli, kuten Venäjällä vuonna 1913 (esine 6.02.).

Koska Pelastusarmeijan toimintaan liittyy ulkona tekeminen, ovat viirit ja kulkueliput olleet ahkerassa käytössä mm. kongressimarsseilla. Kun kulkueita ei ollut, liput koristivat kokoustilojen seiniä. Lipuista tehtiin myös miniatyyriversioita eli pöytälippuja, joita käytettiin koristeina yksityiskodeissa ja kokoustilojen pöydillä. Catherine Boothin suunnittelema lippu on eri maissa samanlainen, vain teksti "veri ja tuli" vaihtelee paikallisen kielen mukaan. Erilaisiin lippuihin voit tutustua puisissa vetolaatikoissa.

9.01 MUOTOKUVA. Kuvassa Hedvig von Haartman ja kuvan lipusta talteen otettu palanen.

9.02 PUNA-SINI-KELTAINEN LIPPU, JOSSA TEKSTI "VERI JA TULI". Käytetty Suomen Pelastusarmeijan Viipurin I osaston keskustan kaupunginosan lippuna. Viipuri kuuluu vuonna 1945 luovutettuihin Karjalan alueisiin. Lippu konservoitiin vuonna 2011.

9.03 OIKEALLA PUNA-SINI-KELTAINEN LIPPU, JOSSA TEKSTI "VERI JA TULI". Käytetty Suomen Pelastusarmeijan Viipurin II osaston Kolikkoinmäen kaupunginosan lippuna. Vasemmalla puna-sini-keltainen lippu, jossa teksti "Veri ja tuli IV". Käytetty Suomen Pelastusarmeijan Viipurin III osaston Sorvalin kaupunginosan lippuna. Viipuri kuuluu vuonna 1945 luovutettuihin Karjalan alueisiin. Liput konservoitiin vuonna 2011.

9.04 PUNA-SINI-KELTAINEN LIPUT, JOSSA TEKSTI "VERI JA TULI". Käytetty Suomen Pelastusarmeijan Sortavalan ja Käkisalmen osastojen lippuna. Osastot kuuluivat vuonna 1945 luovutettuihin Karjalan alueisiin. Sortavalan lipun on kuljettanut Ilmari Suvanto jatkosodan aikana repussaan Mikkeliin. Liput konservoitiin vuonna 2011.

9.05 PUNA-SINI-KELTAISET LIPUT, JOISSA TEKSTI "VERI JA TULI". Käytetty Suomen Pelastusarmeijan Laskelän ja Terijoen osastojen lippuna. Osastot kuuluivat vuonna 1945 luovutettuihin Karjalan alueisiin. Talvisodan aikana Georg Lukander pelasti lipun Laskelän osastosta ja kuljetti sen Viipurin piiripäällikölle Uuno Uramaalle. Liput konservoitiin vuonna 2011.

9.06 PUNA-SININEN LIPPU, JOSSA TEKSTI "PELASTAA JA PALVELLA". Pelastusarmeijan Sortavalan Prikaatin n:o 15 tyttöpartion lippu. Sortavala kuuluu vuonna 1945 luovutettuihin Karjalan alueisiin. Suomen Pelastusarmeijan partiojärjestö toimi vuosina vuosina 1917–1954. Aluksi tyttö- ja poikajärjestöjen nimet olivat "suojelustytöt" ja "suojeluspojat". Lippu konservoitiin vuonna 2012.

9.07 PUNA-HARMAA LIPPU, JOSSA TEKSTI "PELASTAA JA PALVELLA". Pelastusarmeijan Hämeenlinnan Prikaatin n:o 10 poikapartion lippu. Suomen Pelastusarmeijan poikapartiolippukunnat toimivat aktiivisesti ennen toista maailmansotaa. Pelastusarmeijan partion prikaatinimitys oli käytössä 1920-luvulta alkaen, jonka jälkeen prikaateista alettiin käyttää nimitystä joukkue. Joukkue-nimeä käytettiin

Pelastusarmeijan lippu liehuu Ashfordissa Englannissa.

vuoteen 1954 asti, jonka jälkeen ne ovat olleet lippukuntia. Lippu konservoitiin vuonna 2012.

9.08 PUNA-SINiset LIPUT, JOISSA TEKSTI "HANDLA RÄTT" JA "PELASTAA JA PALVELLA".

Solstrålarnan eli ruotsinkielisen ja Päivänsäteiden eli suomenkielisen Helsingin II osaston partiolippukunnan liput. Päivänsäteet olivat 7–11-vuotiaita pikkupartiolaisia eli Suomen Pelastusarmeijan partiojärjestön tyttöpartiolaisia. Päivänsäteiden tunnuslause on kirjattuna lippuun. Partio-osastojen lippuja käytettiin mm. partioviikimyksissä, kulkueissa ja juhlissa. Partioliput olivat esillä kokoussaleissa. Ruotsinkielinen lippu konservoitiin vuonna 2012.

9.09 SINiset VIIRIT. Vasemmanpuoleinen sinistä samettia, johon maalattu valkoisella "Imatran osaston nuorisotyö" ja keltainen auringon nousu. Lipun ympärillä sininen nyöri ja alhaalla valkoiset hapsut. Mikkelin piirin Imatran osasto on saanut tämän standardin palkintona pyhäkoulutyöstä vuosilta 1948–1949. Oikeanpuoleisessa on keskellä valkoisella kirjailtu vaakuna ja viirin takana valkoinen pohja. Kokolan kaksikielinen osasto Gamlakarleby Kårs sai viirin palkintona pyhäkouluilpailusta vuosina 1948–1949.

9.10 VASEMMALLA SINIVALKOINEN LIPPU, JOSSA TEKSTI "SENTOS". Sentos-juhlaleiri järjestettiin vuonna 1989 Kannonkoskella Piispalan leirikeskuksessa. Juhlaleirejä järjestettiin vuodesta 1949 alkaen kymmenen vuoden välein. Ensimmäinen leiri pidettiin Lohjalla. Oikealla puna-sininen viiri, joka toimi Kotiliiton kiertopalkintona.

9.11 VAALEA LIPPU, JOSSA MOLEMMILLA PUOLILLA AURINGONNOUSU. Toisella puolella teksti suomeksi, toisella ruotsiksi: "Suomen lapset ja nuoris Kristukselle" ja "Finlands barn och ungdom för Kristus". Koko Pelastusarmeijan nuorisotyön käytössä ollut lippu, joka oli esillä kulkueissa.

9.12 PUNA-SININEN LIPPU, JOSSA TEKSTI "VERI JA TULI". Lukuvuoden 1957–1958 kadettirenkaan käyttämä lippu. Kadettirenkaan tuon vuoden nimi oli Rohkeat.

9.13 VALKEA LIPPU, JOSSA SININEN KIRJAILU. Naisyhteiskunnallisen työn käyttämä standardi ainakin 1970-luvulle saakka. Standardia käytettiin mm. kongressimarsseissa. Naisyhteiskunnallinen työ/Kvinnliga Sociala Arbetet -nimitystä käytettiin 1910–1960-luvuilla, jonka jälkeen sitä alettiin kutsua sosiaaliseksi naistyöksi.

9.14 PUNAINEN LIPPU, JOSSA SINiset REUNAT JA VAAKUNA KESKELLÄ. Lipun alareunassa kaksi punaista tupsua ja keskellä teksti "Miehet Kristukselle". Lippu kuului ripustaa pystysuunnasta roikottaen tangolle. Miesyhteiskunnallisen työn lippu. Sosiaalinen miestyö ja sosiaalinen naistyö tunnetaan nykyään sosiaalipalvelun nimellä.

9.15 VALKEA LIPPU, JOSSA TEKSTI "SE, GUDS LAMMI!". Punaisella kirjailtu ja alareunassa valkoisia kuvioita. Helsingin ruotsinkielinen piiri käytti tätä standardia kongressimarsseissa ainakin 1950-luvulla. Lippu kuului ripustaa pystysuunnasta roikottaen tangolle.

9.16 VALKEA LIPPU Keltaisella TEKSTILLÄ. Lipun alareunassa hapsut. Standardi ollut käytössä vuosina 1891–1910. Lippu kuului ripustaa pystysuunnasta roikottaen tangolle. Koko Suomessa oli käytössä vastaavanlainen valkoinen Slummi- ja turvaamistyön kulkuelippu.

10. Tulevaisuutta kohti

NYT OLET käynyt läpi Pelastusarmeijan tarinan 1800-luvun lopulta nykyaikaan saakka. Tunnistat varmasti pelastusarmeijalaiset symbolit, tiedät, minkälaisia työmuotoja aikojen saatossa on ollut ja osaat sanoa, kuka on Jarl Wahlström. Näyttelyn viimeisenä esineenä on taidemaalari Anna Sahlsténin suurikokoinen öljymaalaus Tuntematon sotilas, joka kuvaa kirjaimellisesti tuntematonta bonettipäistä pelastussotilasta: ei tiedetä, kuka on toiminut teoksen mallina.

Pelastusarmeija on vaikuttanut suomalaiseen yhteiskuntaan ja auttanut ihmisiä sekä konkreettisella että hengellisellä tavalla jo 130 vuoden ajan, ja työ jatkuu elinvoimaisena edelleen. William Boothin kuuluisia sanoja mukaillen Pelastusarmeija jatkaa taisteluaan niin

kauan kuin maailmassa on köyhyyttä ja eriarvoisuutta. Suomen Pelastusarmeijan 130-vuotisjuhlavuonna 2019 Pelastusarmeijalla oli työtä noin 25 paikkakunnalla ympäri Suomea: paikallisseurakuntia eli osastoja, sosiaalipalvelukeskuksia, lasten lomakoti, vanhainkoteja, asumispalveluyksiköitä, päiväkoteja ja second hand -myymälöitä. Paikallisten toimipisteiden kautta lähes 200 000 ihmistä saa hengellistä, henkistä ja aineellista apua vuosittain.

Kiitos, kun kävit tutustumassa museoon. Museon aukioloajoista ja muista ajankohtaisista asioista löytyy tietoa sivulta www.pelastusarmeija.fi/museo.

Lämpimästi tervetuloa uudelleen!

10.01 ÖLJYVÄRIMAALAUUS. Anna Sahlsténin (1859–1931) öljyvärimaalaus Tuntematon sotilas on vuodelta 1893. Ei tiedetä, kuka on toiminut maalauksen pelastussotilaan mallina. Monet suomalaiset muistavat Pauligin kahvipaketeista Sahlsténin maalauksen Kolme kahvia juovaa mummoa. Sahlstén oli suomalainen taidemaalari ja piirustuksenopettaja. Hän oli yksi nykyisen Kuvataideopettajat ry:n perustajista ja toimi yhdistyksen ensimmäisenä puheenjohtajana. Sahlstén maalasi savolaisia ja pohjalaisia kansantyyppejä usein tupa- tai kirkkoympäristössä, lisäksi hän maalasi alttaritauluja. Sahlsténin kansainvälisesti tunnetuimpia teoksia on Turun taidemuseon kokoelmissa oleva Leipähuolia, joka oli näytteillä Pariisissa vuonna 1896. Pelastussotilasaiheista teosta Pelastusarmeija on lainannut moniin näyttelyihin.

THE SALVATION ARMY

BAND MUSIC NO

1st CORNET. Bb